

Vysoká škola polytechnická Jihlava

Zdravotně sociální pracovník

CANISTERAPIE OČIMA PSS
VE STACIONÁŘI PRO OSOBY
S MENTÁLNÍM A KOMBINOVANÝM POSTIŽENÍM

Bakalářská práce

Autor práce: Miluše Paříková

Vedoucí práce: Mgr. Martina Černá, Ph.D.

2024

Vysoká škola polytechnická Jihlava

Tolstého 16, 586 01 Jihlava

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Autor práce:	Miluše Paříková
Studijní program:	Zdravotně sociální péče
Obor:	Zdravotně sociální pracovník
Garant studijního oboru:	doc. PhDr. David Urban, Ph.D.
Název práce:	Canisterapie očima PSS ve stacionáři pro osoby s mentálním a kombinovaným postižením
Vedoucí práce:	Mgr. Martina Černá, Ph.D.
Cíl práce:	Cílem práce je zjistit, jaký přínos má podle pracovníků v sociálních službách ve stacionáři pro osoby s mentálním a kombinovaným handicapem canisterapie pro klienty.

Abstrakt

Cílem bakalářské práce je zjistit, jaký přínos má canisterapie pro klienty ve stacionáři pro osoby s mentálním a kombinovaným handicapem, tak jak ho vnímají pracovníci v sociálních službách. Teoretická část práce je strukturována do devíti kapitol. První kapitola se věnuje kvalifikačním předpokladům pracovníků v sociálních službách, následující kapitoly popisují mentální a kombinované postižení a sociální služby poskytované těmto osobám. Další kapitoly se podrobně zabývají zooterapií, canisterapií, podmínkami pro realizaci canisterapie, metodami, technikami a formami této terapeutické intervence, metodickým vedením terapeutického psa a aplikací canisterapie v praxi u jedinců se specifickými potřebami. Výzkumná část bakalářské práce aplikuje kvalitativní výzkumnou metodu v podobě polostrukturovaných rozhovorů, které byly provedeny se šesti pracovníky stacionáře pro osoby s mentálním a kombinovaným handicapem, umístěného na Vysočině. Cílem těchto rozhovorů bylo zjistit, jaké konkrétní přínosy canisterapie přináší klientům s mentálním a kombinovaným handicapem podle názoru komunikačních partnerů. Výsledky této práce mohou poskytnout cenné informace zařízením, která se zaměřují na tuto cílovou skupinu a uvažují o zavedení canisterapie do své praxe. Dále může tato práce přispět osobám, které již poskytují nebo zvažují poskytování canisterapie jedincům se specifickými potřebami. Celkově tato práce obohacuje teoretické poznání o canisterapii a přináší cenné poznatky do praxe sociálních služeb.

Klíčová slova

Canisterapie; přínos; mentální postižení; týdenní stacionář; pracovník v sociálních službách

Abstract

The aim of this bachelor thesis is to determine the benefits of canine therapy for clients in a facility for individuals with mental and combined disabilities, as perceived by social service workers. The theoretical part of the thesis is structured into nine chapters. The first chapter addresses the qualification prerequisites for social service workers, while the following chapters describe mental and combined disabilities and the social services provided to these individuals. Subsequent chapters delve into animal-assisted therapy, canine therapy, the conditions for implementing canine therapy, the methods, techniques, and forms of this therapeutic intervention, the methodological guidance of the therapy dog, and the application of canine therapy in practice with individuals with specific needs.

The research part of the bachelor thesis employs a qualitative research method in the form of semi-structured interviews conducted with six workers from a facility for individuals with mental and combined disabilities located in the Vysočina region. The aim of these interviews was to identify the specific benefits that canine therapy provides to clients with mental and combined disabilities, according to the opinions of the communication partners. The results of this work may provide valuable information to institutions focusing on this target group and considering the introduction of canine therapy into their practice. Furthermore, this thesis can contribute to individuals who are already providing or contemplating providing canine therapy to individuals with specific needs. Overall, this work enriches theoretical knowledge about canine therapy and brings valuable insights into the practice of social services.

Keywords

Canisterapie; benefit; mental disability; day care center; social worker

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je původní a zpracovala jsem ji samostatně. Prohlašuji, že citace použitých pramenů je úplná, že jsem v práci neporušila autorská práva (ve smyslu zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, v platném znění, dále též „AZ“).

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje **AZ**, zejména § 60 (školní dílo).

Podle § 47b zákona o vysokých školách souhlasím se zveřejněním své práce podle Směrnice pro vedení, vypracování a zveřejňování závěrečných prací na VŠPJ, a to bez ohledu na výsledek obhajoby.

Beru na vědomí, že VŠPJ má právo na uzavření licenční smlouvy o užití mé bakalářské práce a prohlašuji, že **s o u h l a s í m** s případným užitím mé bakalářské práce (prodej, zapůjčení apod.).

Jsem si vědoma toho, že užít své bakalářské práce či poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠPJ, která má právo ode mě požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, vynaložených vysokou školou na vytvoření díla (až do její skutečné výše), z výdělku dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence.

V Jihlavě dne 23. října 2024

.....

Podpis studentky

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala vedoucí své bakalářské práce, paní Mgr. Martině Černé, Ph.D., za poskytnuté rady a odborné vedení. Dále bych chtěla poděkovat pracovníkům přímé péče a vedení organizace za realizaci výzkumu v Denním a týdenním stacionáři Jihlava. V neposlední řadě bych ráda poděkovala své rodině a přátelům za neustálou podporu během celého studia.

Obsah

Seznam zkratk	9
Úvod	10
1 Kvalifikační předpoklady pracovníků	12
1.1 Sociální pracovník	12
1.2 Pracovník v sociálních službách	12
1.3 Sociální práce	12
2 Mentální a kombinované postižení	13
2.1 Mentální postižení	13
2.2 Tělesné postižení	13
2.3 Poruchy autistického spektra	13
2.4 Downův syndrom	14
3 Sociální služby pro osoby s mentálním a kombinovaným postižením	15
3.1 Denní stacionáře	15
3.2 Týdenní stacionáře	15
3.3 Domovy pro osoby se zdravotním postižením	15
3.4 Chráněné bydlení	15
3.5 Sociálně terapeutické dílny	16
3.6 Osobní asistence	16
3.7 Odlehčovací služby	17
4 Zooterapie a její typy	19
4.1 Historický vývoj	19
4.2 Vymezení termínu zooterapie	20
4.3 Typy zooterapie dle zvířecího druhu	20
4.4 Definice typů zooterapie dle metody	20
5 Canisterapie	22
5.1 Vymezení termínu canisterapie	22
5.2 Canisterapeut	22
5.3 Výběr vhodného psa pro canisterapii	22
5.4 Canisterapie v sociálních službách	22
5.5 Podmínky pro realizaci canisterapie	23
5.6 Podmínky ze strany dobrovolníka/odborníka s otestovaným psem	23
5.7 Podmínky ze strany canisterapeutického psa	24
5.8 Podmínky ze strany cílového zařízení	25
6 Metody, techniky canisterapie a metodické vedení terapeutického psa	27
6.1 Metody canisterapie	27
6.2 Technika polohování	27
6.3 Sociální terapie	28
6.4 Metodické vedení terapeutického psa	28
6.5 AEEA – Aplikovaná emočně-etologická analýza	28
6.6 MEBA – Metodika exhibičně-behaviorální aplikace	29
7 Aplikace canisterapie v praxi u jedinců se specifickými potřebami	30
7.1 Canisterapie u jedinců s mentálním postižením	30

7.2	Canisterapie u jedinců s tělesným postižením	30
7.3	Canisterapie u jedinců s poruchami autistického spektra.....	31
7.4	Canisterapie u jedinců s Downovým syndromem	32
7.5	Canisterapie u jedinců se zrakovým postižením	33
7.6	Canisterapie u jedinců se sluchovým postižením.....	33
Výzkumná část		35
8	Metodologie	36
8.1	Cíl práce.....	36
8.2	Kvalitativní výzkum.....	36
8.3	Polostrukturovaný rozhovor	37
8.4	Výzkumný vzorek a metoda jeho výběru	37
8.5	Průběh a etika výzkumu	39
8.6	Charakteristika organizace	40
9	Výsledky výzkumu.....	42
9.1	Přínos canisterapie na psychický a fyzický stav osob s mentálním a kombinovaným handicapem	42
9.2	Oblasti, kde jsou nejvíce viditelné pokroky u klientů díky canisterapii (kognitivní, sociální, emocionální)	44
9.3	Ideální četnost terapií a osobnost terapeuta	45
10	Diskuze	47
Závěr		49
Seznam použité literatury.....		52
Přílohy.....		56

Seznam zkratek

AAA	Animal Assisted Activities (Aktivity za pomoci zvířat)
AACE	Animal Assisted Crisis Response (Krizová intervence za pomoci zvířat)
AAE	Animal Assisted Education (Vzdělávání za pomoci zvířat)
AAT	Animal Assisted Therapy (Terapie za pomoci zvířat)
AE EA	Aplikovaná emočně-etologická analýza
DTS	Denní a týdenní stacionář Jihlava, příspěvková organizace
MEBA	Metodika exhibičně-behaviorální aplikace
PAS	Poruchy autistického spektra
PSS	Pracovník v sociálních službách
TS	Týdenní stacionář
VŠPJ	Vysoká škola polytechnická Jihlava

Úvod

Ve své bakalářské práci se zabývám tématem Canisterapie očima pracovníků v sociálních službách ve stacionáři pro osoby s mentálním a kombinovaným postižením. Psi jsou jedním z nejstarších a nejvěrnějších společníků člověka. Jsou známí svou loajalitou, inteligencí a schopností navázat silné pouto se svými majiteli.

Psi také hrají důležitou roli v různých oblastech, jako je pomoc lidem se zdravotními problémy, vodící psi pro nevidomé, psy záchranáře, a v canisterapii, která je formou terapeutického využití psů. Canisterapie se zaměřuje na využití přítomnosti psů k podpoře psychického a fyzického zdraví.

Canisterapie, jako jedna z forem terapeutického přístupu, nabývá v posledních letech na stále větší popularitě, zejména v oblasti sociálních služeb. Hlavním cílem této bakalářské práce je zmapovat analýzu pohledů a zkušeností pracovníků sociálních služeb na účinnost a přínosy canisterapie pro klienty se specifickými potřebami.

Motivací k výběru mého tématu je přesvědčení, že zvířata, a zejména psi, mají schopnost pozitivně ovlivnit psychickou pohodu a sociální začleňování osob se zdravotním postižením. V současnosti, kdy se nejen v České republice klade čím dál větší důraz na individualizaci a kvalitu péče o osoby se zdravotním postižením, se jeví canisterapie jako nadějná metoda, kterou je potřeba nejen dále prozkoumat, ale také podpořit v praxi.

Aktuálnost tématu spočívá nejen v rostoucím zájmu o alternativní terapeutické přístupy, ale také v potřebě reflektovat zkušenosti a názory těch, kteří canisterapii realizují. Může to přispět k dalšímu rozvoji a efektivnějšímu využití této metodiky v praxi. Práce bude vycházet z kvalitativního výzkumu, který zahrnuje rozhovory s pracovníky stacionáře, a přinese cenný pohled na to, jak probíhá canisterapie, jaké výzvy a úspěchy jsou s ní spojeny, a jaký má reálný dopad na klienty.

Zaměřením se na perspektivu samotných pracovníků. Tímto přispěji k širší diskusi o možnosti integrace zvířecích partnerů v terapeutických a sociálních službách, a podpořím další rozvoj oblasti, která má potenciál zásadně obohatit život lidí se zdravotním postižením.

Teoretické část je rozdělena do 10 kapitol. První kapitola se zaměřuje na kvalifikační požadavky pracovníků v oblasti sociálních služeb. Následující části se věnují tématům mentálního a kombinovaného postižení a popisu sociálních služeb poskytovaných těmto jedincům. Poté se práce zaměřuje na zooterapii a canisterapii, včetně podmínek nutných pro jejich realizaci, specifických metod, technik a forem těchto terapeutických přístupů a praktickou aplikaci canisterapie u osob se specifickými potřebami.

V rámci praktické části byl aplikován kvalitativní výzkum, konkrétně technika polostrukturovaného rozhovoru. Konverzačními partnery bylo šest náhodně vybraných pracovníků sociálních služeb zaměstnaných ve stacionáři pro osoby se specifickými potřebami, který se nachází v kraji Vysočina.

Cílem mé bakalářské práce je poskytnout užitečné informace nejen pro stacionář, v němž byl výzkum prováděn, ale také pro další podobné organizace, které zvažují implementaci canisterapie do své praxe. V práci se zaměřuji na přínosy canisterapie u osob se specifickými

potřebami. Věřím, že tato práce může být prospěšná těm, kteří se o canisterapii zajímají a chtějí se této oblasti věnovat. Má potenciál osvětlit jak přínosy, tak i problémy, které mohou nastat při práci s touto sociální skupinou, a poskytnout cenné informace těm, kteří o takové činnosti uvažují a nejsou si jisti, co všechno obnáší.

1 Kvalifikační předpoklady pracovníků

Okruh pracovníků vykonávající odbornou činnost v sociálních službách je vymezen zákonem číslo 108/2006 Sb. o sociálních službách.

1.1 Sociální pracovník

Sociální pracovník vykonávající odbornou činnost v sociálních službách se zabývá prováděním sociálního šetření, sociálně právním poradenstvím, rehabilitací a zajišťuje sociální agendu v zařízeních poskytující sociální péči. Dále se věnuje odborným činnostem v zařízeních poskytující služby sociální prevence, provádí analytickou a metodickou práci v oblasti sociálních služeb, zajišťuje poskytování krizové pomoci, depistážní činnost a sociální poradenství (Parlament ČR, 2006).

1.2 Pracovník v sociálních službách

Pracovník v sociálních službách poskytuje přímou obslužnou péči osobám v ambulantních nebo pobytových zařízeních sociálních služeb, což zahrnuje asistenci při osobní hygieně, oblékání, manipulaci s pomůckami, podporu soběstačnosti, pomoc při jednoduchých denních činnostech, uspokojování psychosociálních potřeb a rozvíjení sociálních kontaktů (Parlament ČR, 2006).

Pracovník v sociálních službách také provádí základní výchovnou činnost, která spočívá v posilování společenských a hygienických návyků, podporuje rozvoj manuální zručnosti a pracovních dovedností, organizuje volnočasové aktivity s cílem na osobní růst a prostřednictvím pohybové, výtvarné a hudební výchovy či dalších zájmových činností podporuje a rozvíjí tvořivé schopnosti a znalosti (Parlament ČR, 2006).

Jako pracovník v sociálních službách se dále věnuje pečovatelské činnosti v domácnosti osob s fyzickými a psychickými obtížemi. Pod kontrolou sociálního pracovníka provádí sociální depistáže, podporuje vytváření společenských a sociálních kontaktů a psychickou aktivizaci. Také zajišťuje organizační zabezpečení a komplexní koordinaci pečovatelských činností a osobní asistenci podle potřeb klientů (Parlament ČR, 2006).

Jako zaměstnanec v oblasti sociálních služeb, pod vedením sociálního pracovníka, zprostředkovává informace související se základním sociálním poradenstvím, provádí depistážní činnosti a poskytuje pomoc při uplatňování práv a zájmů a zajišťuje kontakty se společenským prostředím (Parlament ČR, 2006).

1.3 Sociální práce

V dnešním vědeckém i laickém světě se setkáváme s mnoha definicemi sociální práce. Většinou je chápána jako poskytování efektivní pomoci skupinám i jednotlivcům. Toto základní hledisko ovlivňuje vnímání role sociálního pracovníka jako jedince, který se zabývá převážně konkrétní pomocí. Funkce i role sociálního pracovníka a pracovníka v sociálních službách se zde často zaměňují (Fabián, 2021).

2 Mentální a kombinované postižení

„To nejcennější co člověk v životě má je jeho lidskost, jeho city, znalost sama sebe a schopnost navazovat s jinými lidmi kontakt.“ (Růžena Nesnídalová, 1994)

2.1 Mentální postižení

Mentální postižení je druh handicapu, který dělá člověka ve společnosti jiným a specifickým. Lidé bez postižení bývají často neschopni porozumět a vcítit se do situace osob s touto formou handicapu. Pochopit stav osob s mentálním postižením je pro většinu lidí velmi obtížné, proto je potřeba s nimi zacházet s respektem a porozuměním. Lidé s mentálním postižením mají své individuální schopnosti a potřeby. Je důležité se snažit odstranit předsudky, které jsou s mentálním postižením často spojeny. Zatím co můžeme zavřít oči a být chvíli nevidomí, zacpat si uši, jako neslyšící, není možné vžít se do situace lidí s mentálním postižením (Slowík, 2016).

Mentální postižení ovlivňuje charakter i psychické schopnosti jedince v různých oblastech. Má zásadní dopad nejenom na mentální vývoj, ale také na komunikační dovednosti, sociální interakci, emoční oblast, profesní možnosti a další aspekty lidského života (Slowík, 2016).

2.2 Tělesné postižení

Při použití termínu tělesné postižení si nemalá část lidí nejspíše vybaví někoho s berlemi či na vozíku, avšak tato problematika může být mnohem rozmanitější. Zařazujeme sem i zdravotní oslabení, které je dlouhodobé a není na první pohled patrné. Jedinec s minimálním postižením, například s chybějícím palcem a jedinec s vážným tělesným handicapem upoutaný na vozíku nebo jedinec s občasnými epileptickými záchvaty si zaslouží stejnou pozornost. Rozdíly mezi tělesnými postiženími jsou z velké části podmíněny tím, zda získal jedinec vadu během života či je vrozená (Slowík, 2016).

Somatopedie, jako disciplína specializující na terapii tělesných obtíží hledá efektivní metody podpory plnohodnotného života pro jedince s tělesným nebo zdravotním postižením, kteří jsou plně závislí na pomoci ostatních. Obrovský význam pro tyto jedince a jejich blízké má i drobný projev nezávislosti a samostatnosti po dlouhém procesu rehabilitace či učení (Slowík, 2016).

2.3 Poruchy autistického spektra

PAS – Porucha autistického spektra je skupinou poruch s různorodými stavy, které se projevují špatnými komunikačními dovednostmi a sociální interakcí, atypickými vzorci chování a problémy s přechodem mezi činnostmi (WHO, 2023).

Porucha autistického spektra se projevuje různými potřebami a schopnostmi, které se mohou neustále vyvíjet a měnit. Převážná většina jedinců s poruchou autistického spektra potřebuje neustálou péči druhé osoby, zatímco někteří jedinci s PAS jsou schopni žít samostatně. V oblasti vzdělávání a výdělečné činnosti jsou jedinci s touto poruchou z velké části omezeni

nároky společnosti. Kvalitu života jedinců s poruchou autistického spektra ovlivňují do určité míry státní i místní orgány, které poskytují značnou podporu (WHO, 2023).

Porucha autistického spektra bývá identifikována pomocí charakteristik již v dětství, avšak diagnóza většinou přichází až v pozdějším věku (WHO, 2023).

Typický autismus se obvykle projevuje už v raném dětství, což vede k jeho diagnostice většinou ještě před nástupem na první stupeň základní školy. Děti s typickým autismem často nekomunikují tak, jak by od nich očekávala společnost. Mohou se projevovat neverbálně, nebo se jejich řeč vyvíjí pozvolněji a mají tendenci se vyhýbat jak očnímu, tak fyzickému kontaktu s ostatními. Jejich chování vykazuje jasné rysy – mohou se například kolébat, bouchat se do hlavy, křičet nebo si neustále mumlat. Neustále prožívají bolestivé smyslové vjemy a přetížení z interakce s ostatními, přičemž své trápení nedokážou skrývat. Rodiče mají velké potíže s zvládnutím jejich záchvatů a smyslového přetížení, a často to vykládají jako „problémy s chováním“ nebo „neposlušnost“ (Price, 2024).

2.4 Downův syndrom

Downův syndrom je genetická porucha způsobená přítomností třetí kopie chromozomu 21 (trisomie 21). Tato genetická změna ovlivňuje intelektuální vývoj a často i fyzické zdraví jedinců, kteří mohou mít různé stupeň postižení. Při práci s osobami s Downovým syndromem je často vyžadován individuální přístup, který bere v potaz jejich specifické potřeby a schopnosti. Jednou z metod, která může přispívat k rozvoji sociálních dovedností, emocionální pohody a fyzické aktivity, je canisterapie (Storchová, 2016).

Canisterapie využívá speciálně vyškolené psy jako terapeutické prostředky pro zlepšení duševního a fyzického zdraví lidí s různými druhy postižení, včetně těch s Downovým syndromem. Při aplikaci canisterapie u jedinců s Downovým syndromem jsou zaznamenány pozitivní výsledky, především v oblasti rozvoje jemné motoriky, zlepšení komunikace a snižování úrovně stresu. Psi mohou působit jako motivátor a prostředek pro rozvoj sociálních interakcí, což je pro osoby s Downovým syndromem často problematická oblast (Kejklíčková, 2016).

Z výzkumů prováděných v posledních deseti letech vyplynulo, že pravidelná interakce se psy může podpořit emocionální stabilitu a snížit projevy úzkosti u osob s tímto genetickým postižením (Grabowska, Ostrowska, 2018). Dále bylo prokázáno, že terapeutické sezení s canisterapeutickými psy mohou vést k rozvoji dovedností v oblasti verbální a neverbální komunikace, což bylo zjištěno zejména u dětí s Downovým syndromem. Psi také mohou hrát roli v podpoře pohybových dovedností, kdy jemná stimulace prostřednictvím kontaktu se psem pomáhá stimulovat motorický rozvoj (Grabowska, Ostrowska, 2018).

Takto aplikovaná canisterapie nejen zlepšuje kvalitu života osob s Downovým syndromem, ale také poskytuje významnou emocionální oporu pro jejich pečovatele a blízké. V rámci pobytových zařízení, jako jsou stacionáře, hraje canisterapie důležitou roli v integraci těchto osob do sociálního prostředí a pomáhá jim v navazování vztahů s ostatními klienty a personálem (Tomková, 2012).

3 Sociální služby pro osoby s mentálním a kombinovaným postižením

3.1 Denní stacionáře

Denní stacionáře zajišťují ambulantní služby pro osoby zdravotně postižené nebo chronicky nemocné, osoby s omezenou soběstačností z důvodu věku nebo těm, kteří potřebují pomoc druhé osoby. Nabídka zahrnuje asistenci při pravidelných úkonech osobní péče včetně stravování a hygienické pomoci, vzdělávací aktivity, sociální terapii, začleňování do společnosti a podporu při uplatnění práv. Tato služba je hrazená (MPSV, 2020).

3.2 Týdenní stacionáře

Péče v týdenních stacionářích je poskytování lidem s omezenou schopností se o sebe postarat důsledkem stáří, zdravotního postižení nebo dlouhodobé nemoci a potřebují asistenci druhé osoby. Poskytování služby zahrnuje ubytování a stravování, asistenci při úkonech osobní péče, pomoc s obstaráním a přípravou stravy, pomoc při osobní hygieně, vzdělávací a výchovné aktivity, sociální terapii a asistenci při prosazování práv. Služba je poskytována za úhradu (MPSV, 2020).

3.3 Domovy pro osoby se zdravotním postižením

Trvalé ubytování osobám s omezenou soběstačností způsobenou jejich postižením poskytují domovy pro osoby se zdravotním postižením. Nabídka zahrnuje pomoc s osobní péčí, podpora při hygieně, vzdělávací, výchovné a sociálně terapeutické aktivity, pomoc s uplatňováním práv. Služba je poskytována osobám, které potřebují pomoc druhé osoby a je hrazená (MPSV, 2020).

3.4 Chráněné bydlení

Chráněné bydlení je jednou z forem sociálních služeb poskytovaných osobám se zdravotním postižením, které potřebují podporu při zvládání každodenních činností, avšak zároveň touží po větší míře samostatnosti a integraci do běžného života. Tento druh bydlení poskytuje bezpečné a podporované prostředí, kde mohou osoby s různými druhy postižení, včetně mentálních a fyzických omezení, žít relativně nezávislý život (Bergmann, 2023).

Cílem chráněného bydlení je podpořit klienty v rozvoji jejich schopností a dovedností, které jim umožní co největší samostatnost, přičemž jim je poskytována pravidelná asistence při každodenních činnostech. To zahrnuje pomoc s osobní hygienou, přípravou stravy, organizací volného času, ale také s finančním hospodařením a komunikací s úřady. Klienti jsou vedeni k tomu, aby se co nejvíce podíleli na rozhodování o svém životě, což je důležitým krokem k jejich začlenění do běžné společnosti (Bergmann, 2023).

Chráněné bydlení může mít různé podoby – od samostatných bytů, které jsou plně vybavené pro individuální bydlení, až po společné domy, kde klienti žijí ve skupinách s určitou mírou

podpory od kvalifikovaného personálu. Tento druh bydlení je často využíván jako přechodné opatření před úplnou integrací do běžné společnosti, nebo jako trvalé řešení pro osoby, které potřebují dlouhodobou asistenci (Pospíšil, Smutková, 2017).

Canisterapie může být v chráněném bydlení účinným nástrojem pro zlepšení psychického i fyzického stavu obyvatel. Kontakt se zvířetem, především s terapeutickým psem, přináší obyvatelům pocit bezpečí, emocionální podpory a pomáhá zmírnit úzkosti spojené s každodenními výzvami. Pravidelná interakce se psy navíc podporuje rozvoj sociálních dovedností a komunikace, což může být pro osoby v chráněném bydlení klíčové (Pospíšil, Smutková, 2017).

3.5 Sociálně terapeutické dílny

Sociálně terapeutické dílny jsou specializovanou formou sociálních služeb, které jsou poskytovány osobám s různými druhy zdravotního postižení s cílem podporovat jejich rozvoj, samostatnost a integraci do společnosti. Tyto dílny se zaměřují na posilování pracovních a sociálních dovedností klientů, čímž jim pomáhají zvýšit jejich sebevědomí a schopnost co nejvíce se zapojit do běžného života (Buková, 2020).

V sociálně terapeutických dílnách jsou klientům poskytovány aktivity, které jim umožňují zapojit se do různých pracovních činností, ať už se jedná o ruční práce, uměleckou tvorbu, výrobu drobných předmětů, nebo jiné činnosti zaměřené na rozvoj jemné i hrubé motoriky. Práce v těchto dílnách často zahrnuje tvorbu výrobků, které mohou být prodávány na veřejnosti, což přináší klientům pocit užitečnosti a úspěchu (Buková, 2020).

Důležitým prvkem sociálně terapeutických dílen je individuální přístup ke každému klientovi. S ohledem na jejich schopnosti a omezení jsou pro ně vybírány aktivity, které odpovídají jejich úrovni a umožňují jim rozvíjet své dovednosti postupně. Dílny tak fungují nejen jako místo pracovního uplatnění, ale také jako prostředí, kde dochází k psychické a sociální rehabilitaci (Thelenová, Tvrdá, Burianova, Bicková, 2018).

Canisterapie může hrát v těchto dílnách významnou roli, zejména při práci s klienty, kteří mají problémy se sociálními interakcemi nebo jsou v sociálním prostředí nesmělí. Interakce s terapeutickými psy v takovémto prostředí může přispět k vytvoření uvolněné atmosféry, ve které se klienti cítí bezpečněji a sebevědoměji. Přítomnost psa může podporovat komunikaci mezi klienty i personálem, a to jak neverbálními, tak verbálními prostředky. Psi mohou také sloužit jako motivace pro klienty, aby se aktivněji zapojovali do činností a postupně si rozvíjeli pracovní návyky (Thelenová, Tvrdá, Burianova, Bicková, 2018).

Sociálně terapeutické dílny tak nejsou pouze místem pro získávání pracovních dovedností, ale i pro komplexní rozvoj osobnosti klientů, kde canisterapie může být cenným nástrojem pro posílení jejich emocionální stability a sociální integrace (Thelenová, Tvrdá, Burianova, Bicková, 2018).

3.6 Osobní asistence

Osobní asistence je jednou z forem podpory poskytované osobám se zdravotním postižením, které chtějí vést co nejvíce samostatný život, ale potřebují pomoc při zvládání každodenních

činností. Tento druh služby je založen na individuálním přístupu, kdy osobní asistent pomáhá konkrétní osobě s činnostmi, které by jinak nezvládla bez cizí pomoci. Jedná se o flexibilní službu, která se přizpůsobuje potřebám klienta a umožňuje mu žít co nejvíce v souladu s jeho představami a přáními (Mach, Janečková, 2015).

Osobní asistence zahrnuje široké spektrum činností, jako je pomoc s osobní hygienou, oblékáním, přípravou stravy, asistence při nákupu, doprovod na různá místa, nebo pomoc při komunikaci s úřady a organizací volného času. Asistenti se řídí přáními a potřebami klienta, což znamená, že služba může být poskytována jak v domácnosti, tak mimo ni, například při pracovních či volnočasových aktivitách. Cílem je umožnit klientům co největší míru samostatnosti a kontroly nad svým životem (Mach, Janečková, 2015).

Pro osoby se zdravotním postižením může být osobní asistence důležitá pro udržení kontaktu s okolním světem a pro možnost aktivní účasti ve společnosti. Tento druh podpory je často využíván osobami, které chtějí zůstat v domácím prostředí, ale zároveň potřebují pravidelnou pomoc, která jim umožní zvládat běžné činnosti (Doležálková, Šeclová, Mrtková, 2018).

Canisterapie může být významným doplňkem služby osobní asistence, zejména pro klienty, kteří mají problémy se zvládáním stresu, úzkosti nebo osamělosti. Terapeutický pes může sloužit nejen jako emocionální podpora, ale i jako prostředek pro stimulaci klienta k fyzické aktivitě nebo k udržování sociálních vazeb. Přítomnost psa může pomoci při vytváření klidnější atmosféry a zlepšit náladu klienta, což může pozitivně ovlivnit celkový průběh asistence. Psi mohou například doprovázet klienty na procházky nebo se účastnit jiných volnočasových aktivit, což může přispět k jejich lepší fyzické i psychické pohodě (Doležálková, Šeclová, Mrtková, 2018).

Osobní asistence je tedy důležitým nástrojem pro udržení kvality života osob se zdravotním postižením, a pokud je doplněna o prvky canisterapie, může ještě více přispět k celkovému zlepšení fyzické i duševní pohody klientů (Doležálková, Šeclová, Mrtková, 2018).

3.7 Odlehčovací služby

Odhlehčovací služby jsou důležitou součástí systému sociálních služeb, které mají za cíl poskytovat krátkodobou pomoc osobám pečujícím o jedince se zdravotním postižením, chronickým onemocněním nebo seniorům. Tento typ služby je zaměřen především na dočasné ulehčení pečujícím osobám, které mají v průběhu péče možnost si odpočinout, věnovat se osobním záležitostem, nebo načerpat nové síly. Zároveň se tímto způsobem zajistí potřebná péče o osoby, které jsou na pomoc odkázány (Kaš, 2021).

Odhlehčovací služby jsou poskytovány buď formou pobytové, terénní nebo ambulantní služby. Pobytové odlehčovací služby umožňují dočasný pobyt v zařízení sociálních služeb, kde je klientovi poskytována komplexní péče včetně ubytování, stravy a pomoci při každodenních činnostech. Tento druh služby je vhodný především pro případy, kdy pečující osoba potřebuje delší oddech nebo si nemůže z různých důvodů dočasně zajistit péči doma. Terénní forma odlehčovací služby je naopak poskytována v domácím prostředí klienta, což umožňuje, aby se daný jedinec nemusel přizpůsobovat novému prostředí a zůstal v komfortu svého domova. Ambulantní forma odlehčovacích služeb pak nabízí denní péči, kdy klient přichází do zařízení,

kde mu je poskytována potřebná podpora, a večer se vrací zpět do svého domácího prostředí (Kaš, 2021).

Hlavním účelem odlehčovacích služeb je nejenom zajistit kvalitní péči o osobu se zdravotním postižením, ale také snížit fyzickou a psychickou zátěž pečujících. Péče o osobu s postižením či seniory je velmi náročná a často vede k vyčerpání pečujících, které se může projevit zdravotními nebo psychickými problémy. Díky možnosti využít odlehčovací služby mohou pečující předcházet těmto komplikacím a zároveň zajistit, že jejich blízcí dostanou potřebnou péči a podporu (Zezulová, 2018).

Odlehčovací služby nejsou určeny pouze pro pečující osoby, ale přinášejí přínos i samotným klientům. Pro osoby se zdravotním postižením nebo seniory může dočasný pobyt v odlehčovacím zařízení znamenat vítanou změnu prostředí, novou sociální interakci a možnost navázat nové vztahy s ostatními klienty i personálem. Tato interakce může pozitivně ovlivnit jejich psychický stav a přinést nový impuls do jejich každodenního života (Zezulová, 2018).

Canisterapie může hrát v rámci odlehčovacích služeb významnou roli, především v oblasti psychické a emocionální podpory klientů. Terapeutický pes může klientovi pomoci zmírnit stres, úzkost nebo pocity osamělosti, které mohou vznikat při změně prostředí nebo absence známých pečujících osob. Přítomnost psa má často uklidňující účinky a může klientovi dodat pocit bezpečí a sounáležitosti. Psi se mohou podílet na volnočasových aktivitách, které jsou v rámci odlehčovacích služeb organizovány, a podněcovat klienty k fyzické aktivitě či komunikaci (Čerkalová, 2015).

Například při pobytové formě odlehčovacích služeb může být canisterapie využívána k navození uvolněné a pozitivní atmosféry, kde je klient motivován ke společným aktivitám s ostatními klienty, což přispívá k jeho sociální integraci. U ambulantní nebo terénní formy odlehčovacích služeb může být pes používán jako doprovod při procházkách, čímž pomáhá stimulovat fyzickou aktivitu klienta a zároveň přispívá ke zlepšení jeho celkové nálady (Čerkalová, 2015).

Odlehčovací služby tak představují komplexní podporu nejen pro pečující osoby, ale i pro samotné klienty, kteří se díky nim mohou zapojit do různých aktivit, rozvíjet své dovednosti a cítit se více zapojeni do společnosti. Kombinace těchto služeb s prvky canisterapie může výrazně přispět ke zvýšení kvality života jak pečovaných osob, tak jejich pečovateli, a podpořit jejich fyzickou a emocionální pohodu (Čerkalová, 2015).

4 Zooterapie a její typy

Není třeba zdůrazňovat, jak ve své knize uvádí Velemínský (2007), jak důležitá je pro zdraví člověka příroda. Vzhledem k tomu, že člověk je bytost společenská, hraje také domestikované zvíře klíčovou roli v jeho životě. Velký přínos v procesu psychoterapie mohou mít psi, kočky, koně, delfíni, křečci, rybičky i mnoho dalších zvířat, kdy vystupují jako koterapeuti (Velemínský, 2007).

4.1 Historický vývoj

Člověk již v dávných dobách objevil léčebné schopnosti zvířat. Léčebná moc zooterapie byla záměrně využívána na mnoha místech ve zdravotnických zařízeních. V Belgickém Gheelu se zooterapií doplňovala léčba zdravotně postižených osob, již od 8. Století (Velemínský, 2007).

V 19. Století bylo v Německu vytvořeno zařízení pro epileptiky, kde svou léčebnou sílu uplatňovalo několik zvířat. Léčilo se zde s pomocí psů, koček, ovcí, koz, ptáků i koní (Velemínský, 2007).

V roce 1919 bylo v USA v nemocnicích využíváno psů, jako kamarádů ke hrám. Léčebná síla psů byla využívána i v Napoleonově armádě při hledání raněných a od roku 1942 byla v New Yorku válečným raněným letcům poskytována psí rehabilitace (Velemínský, 2007).

V roce 1966 v Norsku vzniklo rehabilitační centrum pro osoby se zdravotním postižením, kde se do terapeutického procesu začali zapojovat psi i koně (Velemínský, 2007).

V Americe roku 1982 psychiatr B. M. Levinson definoval metodologické principy pro novou vědní disciplínu nazvanou - „pet-facilitated therapy“ zaměřenou na vztah mezi člověkem a zvířetem (Velemínský, 2007).

Výzkumem a praktickými aplikacemi aktivit se zvířaty se zabývá mezinárodní asociace IAHAIO (International Association of Human-Animal Interaction Organisations, která vznikla v roce 1992. Každé tři roky pořádá celosvětovou konferenci. Česká republika se stala jejím členem v roce 1995 prostřednictvím národní asociace AOVZ, která se zaměřuje na odpovědný vztah k malým zvířatům (Velemínský, 2007).

USA sehrály klíčovou roli v rozvoji nové vědecké disciplíny, díky řadě nových vědců a jejich výzkumných projektů. Aplikace disciplíny v praxi se rychle začíná rozšiřovat do nemocnic a léčeben, dětských domovů, psychiatrických zařízení, škol, věznic a domovů pro seniory, převážně díky tzv. návštěvním programům (Velemínský, 2007).

Metodologická ucelenost v oblasti praktické aplikace se stává nedílnou součástí vědní disciplíny. Normy praxe a metodologie jsou vyvíjeny společností Delta Society, která je dělí na AAA – Animal Assisted Activities a AAT – Animal Assisted Therapy a jsou uznávané na celém světě (Velemínský, 2007).

4.2 Vymezení termínu zooterapie

Zooterapie je označení pro pozitivní až léčivý vliv zvířat na člověka. Bez ohledu na to, zda jde o zlepšení paměti, komunikace, motoriky či snížení stresu a napětí. Zvíře vystupuje v roli prostředníka jako tzv. koterapeut (Velemínský, 2007).

Zvíře může usnadnit komunikaci s okolním světem, zlepšit náladu v obtížných chvílích, zmírnit fyzické bolesti nebo pomůže protáhnout a rozcvičit tuhé svalstvo. Je však důležité si uvědomit, že za koncem vodítka je zooterapeut, který rozhoduje o přítomnosti a využití zvířete ke zmírnění lidských obtíží (Velemínský, 2007).

4.3 Typy zooterapie dle zvířecího druhu

Canisterapie – Terapie s pomocí psa

Felinoterapie – Terapie s pomocí kočky

Hiporehabilitace – Terapie s pomocí koně

Delfinoterapie – Terapie s pomocí delfína

Lamaterapie – Terapie s pomocí lamy

Insektoterapie – Terapie s pomocí hmyzu

Ornitoterapie – Terapie s pomocí ptactva (Velemínský, 2007)

4.4 Definice typů zooterapie dle metody

Canisterapie je terapeutický přístup, při kterém se využívá pozitivní interakce mezi pacientem a psem. Psi mohou přinášet emocionální podporu, snižovat stres, zlepšovat náladu a napomáhat při rehabilitaci. Canisterapie se používá jak v psychologické, tak i fyzické rehabilitaci pacientů všech věkových kategorií (Tvrdá, 2020).

Felinoterapie je typ terapie, který využívá kočky jako prostředek ke zlepšení psychické pohody pacienta. Díky přítomnosti koček může dojít ke zmírnění úzkosti, zlepšení nálady a snížení stresu. Kočky také pomáhají zlepšovat vztahy mezi lidmi a poskytovat emocionální oporu, zejména u dětí, seniorů a osob s psychickými problémy (Turková, 2016).

Hiporehabilitace je rehabilitační metoda využívající koně, která podporuje jak fyzickou, tak psychickou pohodu. Terapie s koňmi pomáhá při zlepšování motorických funkcí, rovnováhy a koordinace, a současně má terapeutický vliv na emocionální a sociální oblast pacienta. Je vhodná pro osoby s různými typy postižení a vývojovými poruchami (Jiskrová, Casková, Dvořáková, 2012).

Delfinoterapie zahrnuje interakci pacienta s delfíny v kontrolovaném prostředí a je zaměřena na podporu emocionální, psychické a fyzické rehabilitace. Delfíni mohou prostřednictvím svého chování a zvuků stimulovat smysly a podporovat relaxaci, což pomáhá uvolnit napětí a snížit stres (Vítková, Friedmann, 2012).

Lamaterapie je zooterapie, která využívá lamy k podpoře emocionální a fyzické pohody pacienta. Lamy mají klidnou a přátelskou povahu, což může pomoci snižovat stres, podporovat

rozvoj sociálních dovedností a zlepšovat náladu. Často se používají při terapiích s dětmi a seniory (Fantová, Nohejlová, 2020).

Insektoterapie je méně běžný typ zooterapie, který zahrnuje využití hmyzu, jako jsou například motýli, v terapeutických programech. Interakce s hmyzem může pomáhat rozvíjet jemnou motoriku, podporovat trpělivost a poskytovat podněty ke zlepšení duševní pohody a relaxace (Smékalová, Šlégrová, 2014).

Ornitoterapie je forma zooterapie, která zahrnuje interakci pacienta s ptáky. Ptáci, svou přítomností a chováním, mohou pomoci zlepšit emocionální stav, snížit stres a poskytnout smyslové podněty. Tento typ terapie se používá hlavně v psychologické a emocionální oblasti (Bicková, 2020).

5 Canisterapie

„Radost ze psa se naštěstí neměří ani na centimetry, ani na kilogramy, ale spíše počtem láskyplných, důvěrných, veselých, rozpustilých, aktivních, útěšných, milých či hrdých okamžiků, které nám dovedou vykouzlit úsměv na tváři“ (Holler, 2015, s.14). V této práci se budu zabývat canisterapií, jako nejčastější a nejdostupnější terapií pomocí zvířat.

5.1 Vymezení termínu canisterapie

Canisterapie zahrnuje různé aktivity, jako je rehabilitace, aktivace, výchova a vzdělávání, které umožňují interakci se společností. Kromě toho zahrnuje i sociálně-terapeutické a fyziorehabilitační prvky, relaxační techniky a intervenční techniky pro krizové situace (Tvrdá, 2020).

5.2 Canisterapeut

Andrea Tvrdá (2020) ve své publikaci vysvětluje pojem „Profesionální canisterapeut“ jako spojení profesionalismu, které spočívá především v připravenosti, zodpovědnosti, validnosti a kompetentnosti, a to v rámci canisterapie, jako poskytované služby pro různé skupiny klientů (děti, seniory, osoby s postižením či nemocí, osoby v nepříznivé životní situaci nebo osoby postižené krizí a podobně) a současně aktivity prováděné v součinnosti s canisterapeutickým psem (Tvrdá, 2020).

5.3 Výběr vhodného psa pro canisterapii

Při výběru psa pro canisterapii je klíčové, aby měl rád lidi a byl s nimi v kontaktu. Není třeba vybírat jen štěně; v útulcích mohou být také psi milující lidi. Při výběru štěněte by měl chovatel mít znalosti o terapeutických psech, protože ne každé mazlivé štěně bude vhodné pro práci s různými lidmi. Canisterapeutický pes musí být otevřený, umět rozpoznat potřeby více lidí a reagovat na různorodé situace. Je důležité zvážit, jak bude pes zapojen do terapie – zda bude aktivně pomáhat, nebo se spíše zklidní a interagovat s klienty. (Prošková, 2016).

Ke canisterapii lze využít široké spektrum psích plemen. V podstatě nezáleží tolik na konkrétní rase, jako spíše na schopnostech canisterapeuta pracovat se svým psem. Důležité je, jak dokáže využít silné stránky jak své, tak i svého čtyřnohého partnera, aby účinně pomohl svým klientům. (Prošková, 2016).

5.4 Canisterapie v sociálních službách

Canisterapie v sociálních službách se zaměřuje na zlepšení kvality života klientů prostřednictvím terapeutické interakce se psy. Tato forma terapie je využívána především pro emocionální podporu, snížení stresu a úzkosti, zlepšení komunikace a sociálních dovedností. V sociálních službách se canisterapie často aplikuje u seniorů, lidí s mentálním postižením nebo s psychickými obtížemi, kde pes působí jako prostředník pro navázání vztahů a zlepšení celkové pohody (Tvrdá, 2020).

5.5 Podmínky pro realizaci canisterapie

Podmínky pro realizaci canisterapie zahrnují několik důležitých aspektů, které zajišťují bezpečný a efektivní průběh této terapie (Tvrdá, 2020):

- **Výběr vhodného psa** – Pes, který se účastní canisterapie, musí být speciálně vycvičený a mít klidnou, přátelskou a vyrovnanou povahu. Důraz je kladen na jeho sociabilitu, poslušnost a schopnost reagovat na různé situace bez agresivity nebo strachu.
- **Kvalifikace terapeuta** – Terapeut nebo canisterapeutický tým by měl být odborně vyškolen, nejen ve výcviku psa, ale také v práci s klienty, kteří mají specifické potřeby, jako jsou senioři, děti nebo osoby s postižením. Terapeut musí rozumět principům zooterapie a umět přizpůsobit terapii potřebám klienta.
- **Zdravotní stav psa** – Pes musí být pravidelně veterinárně kontrolován a očkován, aby byla zajištěna jeho fyzická kondice a prevence přenosu nemocí na klienty. Důležitá je také dobrá hygiena psa, aby byl čistý a zdravý.
- **Bezpečné a vhodné prostředí** – Pro canisterapii je nutné zajistit klidné, čisté a bezpečné prostředí, kde se pes i klient budou cítit pohodlně. Místo by mělo být prostorné a přizpůsobené tak, aby nenarušovalo průběh terapie.
- **Souhlas klienta a jeho zdravotní stav** – Před zahájením terapie je důležité zajistit informovaný souhlas klienta nebo jeho opatrovníka. Zdravotní stav klienta by měl být konzultován s lékařem, aby byla terapie bezpečná a vhodná pro danou osobu, zejména pokud má klient alergie nebo jiné zdravotní omezení.
- **Cíl terapie** – Canisterapie by měla mít jasně stanovené cíle, například zlepšení emoční pohody, snížení stresu, zlepšení komunikace nebo motorických schopností. Plán terapie se přizpůsobuje potřebám jednotlivých klientů a pravidelně se vyhodnocuje její účinnost.

Tyto podmínky jsou zásadní pro úspěšnou realizaci canisterapie a zajištění maximálního přínosu pro klienty.

5.6 Podmínky ze strany dobrovolníka/odborníka s otestovaným psem

Podmínky ze strany dobrovolníka nebo odborníka, který provádí canisterapii s otestovaným psem, zahrnují několik důležitých aspektů (Narayanan, 2017):

- **Certifikace a odborná kvalifikace:** Dobrovolník nebo odborník musí být certifikován organizací specializovanou na canisterapii. Tento certifikát dokládá, že prošel výcvikem a má potřebné znalosti a dovednosti, jak pracovat s lidmi s různými potřebami i se speciálně vycvičeným psem. Odborník by měl mít přehled o terapeutických metodách a vědět, jak se chovat v různých situacích.
- **Vycvičený a otestovaný pes:** Pes používaný v canisterapii musí projít speciálním výcvikem, který ho připraví na interakci s různými typy klientů. Tento výcvik zahrnuje poslušnost, sociální chování a zvládání stresových situací. Kromě výcviku musí pes projít také testováním, kde se hodnotí jeho povaha, schopnost reagovat na pokyny a klidná povaha. Jen otestovaný pes je způsobilý k terapeutické práci.

- **Pravidelné vzdělávání a trénink:** Odborník i pes by měli průběžně procházet školeními a tréninky, aby si udrželi své dovednosti na vysoké úrovni. Je důležité, aby odborník měl aktuální znalosti z oblasti zooterapie a dokázal aplikovat nové techniky či přístupy v souladu s vývojem v této oblasti.
- **Osobnostní předpoklady dobrovolníka/odborníka:** Odborník nebo dobrovolník musí mít vhodné osobnostní předpoklady – být trpělivý, empatický, schopný pracovat s lidmi s různými druhy obtíží, a zároveň musí mít schopnost ovládat a řídit svého psa. Důležité je také umění naslouchat potřebám klientů a být schopen spolupracovat s ostatními odborníky, například zdravotníky nebo sociálními pracovníky.
- **Zdravotní a hygienické standardy:** Odborník musí dodržovat všechny zdravotní a hygienické normy spojené s canisterapií. Kromě pravidelných veterinárních prohlídek psa je důležité, aby odborník dbal na hygienu psa i prostředí, kde se terapie odehrává. Musí také zajistit, aby pes nebyl přenašečem nemocí nebo parazitů, což vyžaduje pravidelnou péči a kontrolu.
- **Psychická a fyzická kondice psa:** Pes musí být nejen fyzicky zdravý, ale také psychicky připravený na práci s různými typy klientů. Je důležité sledovat, zda pes není přetížený nebo unavený, aby nedocházelo k negativním reakcím na stresové situace. Odborník musí být schopen rozpoznat, kdy pes potřebuje odpočinek, a zajistit mu dostatečnou péči.
- **Komunikace a týmová práce:** Dobrovolník či odborník musí efektivně komunikovat jak s klienty, tak s ostatními odborníky, kteří jsou do terapie zapojeni. Dobrá týmová spolupráce je důležitá pro dosažení terapeutických cílů. Terapeut musí také pravidelně konzultovat průběh terapie s klientem nebo jeho rodinou a přizpůsobovat ji na základě zpětné vazby.

Tyto podmínky zajišťují, že canisterapie bude bezpečná, efektivní a prospěšná pro klienta, a že odborník i pes budou připraveni na práci v náročném terapeutickém prostředí (Narayanan, 2017).

5.7 Podmínky ze strany canisterapeutického psa

Podmínky ze strany canisterapeutického psa jsou zásadní pro zajištění efektivní a bezpečné canisterapie. Pes musí splňovat několik důležitých kritérií, aby mohl být schválen jako terapeutický pes (Miller et al., 2016):

- **Vhodná povaha:** Canisterapeutický pes musí mít klidnou, přátelskou a vyrovnanou povahu. Je důležité, aby pes byl sociálně orientovaný, otevřený interakci s lidmi a zvládal i náročné nebo nepředvídatelné situace bez projevů agrese, nervozity nebo strachu. Tato povaha je důležitá pro bezpečnost a úspěch terapie.
- **Poslušnost a výcvik:** Pes musí být vysoce poslušný a ovladatelný. Musí reagovat na povely svého majitele/terapeuta, být schopen zvládat rušivé podněty a nepodléhat stresovým situacím. Výcvik zahrnuje nejen základní poslušnost, ale také specifické dovednosti pro práci s různými typy klientů, jako jsou děti, senioři, osoby s mentálním postižením nebo fyzickým omezením.
- **Testování a certifikace:** Před zařazením do canisterapie musí pes projít důkladným testováním, které hodnotí jeho reakce na různé podněty a schopnost pracovat

v terapeutickém prostředí. Testy zkoumají, jak pes reaguje na různé druhy doteků, hlasité zvuky, neobvyklé pohyby nebo náhlé změny v okolí. Po úspěšném absolvování těchto testů pes obdrží certifikaci potvrzující jeho způsobilost pro canisterapii.

- **Zdravotní stav a veterinární péče:** Canisterapeutický pes musí být pravidelně kontrolován veterinářem, aby byl zajištěn jeho dobrý zdravotní stav. Pes musí být očkovan proti běžným nemocem, odčervěn a pravidelně ošetřován proti parazitům. Tato opatření jsou nutná, aby se předešlo přenosu nemocí na klienty, se kterými pes pracuje.
- **Hygiena:** Pes musí být čistý a dobře ošetřovaný. Pravidelná péče o srst, drápky a zuby je nutná, aby se zajistila nejen jeho pohoda, ale také pohodlí a bezpečnost klientů. V terapeutickém prostředí se klade velký důraz na hygienické standardy, a to jak u psa, tak u prostředí, kde terapie probíhá.
- **Psychická odolnost:** Canisterapeutický pes musí být psychicky odolný a schopný zvládat stresové situace bez negativních reakcí. Práce s klienty může být náročná, a proto je nutné, aby pes měl stabilní psychiku, nebyl snadno vystrašený nebo podrážděný, a aby dokázal zvládat různé typy emocionální zátěže.
- **Vhodná velikost a fyzická kondice:** Pes by měl být fyzicky zdravý a v dobré kondici, aby zvládal fyzickou práci, která může zahrnovat delší sezení, chůzi nebo dokonce pomoc při fyzioterapii. Velikost psa musí být vhodná pro typ klientů, se kterými pracuje – například menší psi mohou být vhodnější pro děti nebo seniory, zatímco větší psi mohou být využíváni při fyzické rehabilitaci.
- **Sociální chování:** Pes musí být schopen pracovat nejen s jednotlivci, ale i v kolektivu. Je důležité, aby byl přátelský a nekonfliktní vůči ostatním lidem i zvířatům, se kterými může přijít do styku během terapie. Schopnost psa adaptovat se na různé prostředí a různé typy lidí je zásadní.

Tyto podmínky zajišťují, že canisterapeutický pes je nejen dobře vycvičený, ale také zdravotně a psychicky připravený na práci v terapeutickém prostředí, což zajišťuje bezpečnou a efektivní terapii pro všechny zúčastněné (Miller et al., 2016).

5.8 Podmínky ze strany cílového zařízení

Podmínky ze strany cílového zařízení, kde bude canisterapie realizována, jsou důležité pro zajištění bezpečného, efektivního a přínosného průběhu terapie. Následují hlavní aspekty, které musí zařízení splňovat (Campbell et al., 2015):

- **Vhodné prostředí:** Cílové zařízení musí zajistit klidné, čisté a bezpečné prostředí pro realizaci canisterapie. Místnost, kde terapie probíhá, by měla být dostatečně prostorná, aby pes i klient měli dostatek místa pro pohyb a interakci. Prostory by měly být také bez rušivých podnětů, které by mohly narušit průběh terapie (např. hlučné nebo přeplněné prostředí).
- **Hygienické standardy:** Zařízení musí splňovat hygienické normy a zajistit, aby prostor, kde se terapie odehrává, byl pravidelně čištěn a dezinfikován. To je obzvláště důležité v zařízeních, kde se nacházejí osoby s oslabeným imunitním systémem, jako jsou nemocnice, domovy pro seniory nebo zařízení sociálních služeb. Hygienické standardy se týkají i čistoty terapeutického psa a jeho pravidelné péče.

- **Souhlas klientů a jejich rodin:** Zařízení musí zajistit, že všichni klienti, kteří se canisterapie účastní, nebo jejich zákonní zástupci, podepíší informovaný souhlas s terapií. Tento souhlas zahrnuje informace o průběhu terapie, případných rizicích (například alergie na zvířata) a očekávaných výsledcích.
- **Zdravotní a bezpečnostní podmínky klientů:** Zdravotní stav klientů musí být konzultován s lékařem nebo ošetřujícím personálem, aby se předešlo zdravotním komplikacím. Zařízení musí zajistit, že klienti, kteří mají alergie, fobie nebo jiné zdravotní omezení, budou předem identifikováni a terapie bude případně přizpůsobena nebo vyloučena pro tyto osoby. Zdravotníci a terapeutický personál musí být během terapie přítomni a připraveni reagovat na případné zdravotní komplikace.
- **Organizace a plánování terapie:** Cílové zařízení musí spolupracovat s canisterapeutickým týmem při plánování a organizaci terapie. Terapie by měla být přizpůsobena konkrétním potřebám klientů a integrovaná do jejich celkového plánu péče nebo rehabilitace. Zařízení musí také zajistit, že canisterapeutický tým má přístup k informacím o zdravotním stavu a specifických potřebách klientů.
- **Spolupráce s odborným personálem:** Personál zařízení, včetně zdravotníků, psychologů nebo sociálních pracovníků, by měl úzce spolupracovat s canisterapeutickým týmem. Spolupráce zahrnuje konzultace o pokrocích klientů, sdílení informací o specifických potřebách a pravidelné vyhodnocování účinnosti terapie.
- **Zajištění bezpečnosti všech účastníků:** Zařízení je odpovědné za zajištění bezpečnosti klientů, terapeutů i psů. Musí být zavedena opatření pro zvládnutí krizových situací, jako jsou neočekávané zdravotní problémy klientů nebo nepředvídatelné chování psa. Zařízení by mělo mít připravený plán pro případ mimořádných událostí a být schopno rychle zasáhnout, pokud by došlo k problémům.
- **Finanční zajištění:** Cílové zařízení by mělo mít zajištěno financování pro realizaci canisterapie. To může zahrnovat náklady na certifikované terapeuty, vycvičené psy, ale také případné materiální zajištění, jako je vybavení místnosti, hygiena a péče o psa. V některých případech mohou být finanční prostředky získávány prostřednictvím grantů nebo dárců.

Splnění těchto podmínek ze strany cílového zařízení je nezbytné pro úspěšnou implementaci canisterapie a maximalizaci terapeutického přínosu pro klienty, při zajištění jejich bezpečnosti a pohodlí (Campbell et al., 2015).

6 Metody, techniky canisterapie a metodické vedení terapeutického psa

V této kapitole popíšete metody a techniky používané při canisterapii, které mohou přinést užitek klientům i terapeutům. Je zde také uvedeno metodické vedení terapeutického psa, které je potřebné k jeho správnému výcviku.

6.1 Metody canisterapie

AAA (Animal Assisted Activities) Aktivita za pomoci zvířat – Jedná se o přirozený kontakt mezi člověkem a zvířetem s cílem aktivizovat a zlepšit životní kvalitu klienta. Při této metodě se klientovi sociální dovednosti přirozeně rozvíjejí. Zlepšuje se komunikace i jemná motorika a odbourává se uzavřenost a stres. Nejčastěji se jedná o hlazení a péči o zvíře a práci s pamětí a komunikací (Velemínský, 2007).

AAT (Animal Assisted Therapy) Terapie za pomoci zvířat – Jde o specifický druh interakce mezi člověkem a zvířetem, který je zaměřen na léčebný proces či rehabilitaci a slouží k tomu, aby klient zlepšil svůj fyzický i psychický stav. Formou individuálního přístupu se nejčastěji využívá technika polohování, hlazení a péče o zvíře, rozvíjení motoriky, kognitivních funkcí, sociálních dovedností a orientace (Velemínský, 2007).

AAE (Animal Assisted Education) Vzdělávání za pomoci zvířat – Sdílený kontakt mezi člověkem a zvířetem se záměrem posílení vzdělávání, výchovy a sociálního rozvoje. Cílem je motivovat k učení a osobnímu růstu prostřednictvím přednášek, kroužků, besed nebo individuálního přístupu přizpůsobeného specifickým potřebám klientů. Tato metoda zahrnuje různé techniky, jako je interaktivní vzdělávání prostřednictvím zábavy, uplatnění zvířete jako mediátora pro komunikaci, motivaci, výuku nebo hry pro rozvoj motoriky a péči o zvíře (Velemínský, 2007).

AACR (Animal Assisted Crisis Response) Krizová intervence za pomoci zvířat – Tato metoda se zaměřuje na poskytování pomoci a podpory prostřednictvím přirozeného kontaktu mezi člověkem a zvířetem v krizových situacích, s cílem snížení stresu a zlepšení celkové psychické i fyzické kondice klienta. Činnost je zaměřena na aktuální krizové situace, jako jsou přírodní katastrofy nebo kriminální či teroristické útoky. Aktivita se zaměřuje na podporu stabilizace situace pomocí psychologických postupů, empatie, interakce a komunikace, hry, hlazení zvířat či použití hraček (Velemínský, 2007).

6.2 Technika polohování

Už od 50. let 20. století se ve fyzioterapii používá metoda polohování. Pokud se pacient nemůže sám hýbat, musíme ho polohovat, abychom předešli proleženinám, zablokování pohybu a procvičili jeho svaly. Místo polštářů při polohování můžeme využít psa, jehož tělesná teplota a dýchání mají na pacienta velmi pozitivní vliv a často uklidňují i dech pacienta. Nejvýraznější výsledky této metody jsou patrné u pacientů trpících svalovými křečemi nebo třesem. Canisterapie zahrnuje dvě hlavní techniky polohování – relaxační a rehabilitační. V obou případech se speciálně trénovaný pes přikládá k odhaleným částem těla pacienta, které

je potřeba stimulovat, prohřát, uvolnit a aktivovat, aby si je pacient lépe uvědomoval (Psi pomáhají, 2022).

6.3 Sociální terapie

Motivace klienta je zřejmě klíčovým prvkem pro úspěšné zlepšení zdravotního stavu klienta pomocí sociální terapie. Canisterapie může hrát důležitou roli při jeho motivaci a může být integrována do terapeutického procesu, nebo sloužit jako hlavní terapeutická metoda. Sociální pracovníci mohou přizpůsobit canisterapii individuálním potřebám klienta, aby byla co nejefektivnější. Canisterapie může být užitečnou součástí ve všech sociálních službách (Tvrdá, 2020).

6.4 Metodické vedení terapeutického psa

Na základě dlouhodobé praxe v oblasti terapie pomocí zvířat pro různé cílové skupiny, uvádí Andrea Tvrdá (2020) ve své publikaci, že aktivně využívá dva základní metodické směry vedení psů (Tvrdá, 2020).

6.5 AEEA – Aplikovaná emočně-etologická analýza

Metodické vedení psa v procesu, ve kterém se analyzují a zhodnocují informace a posuzuje se efektivita dané činnosti. Při výsledném procesu jsou zohledněny jednotlivé příspěvky psa a zhodnocení zahrnuje zpětnou vazbu a měření výsledků. Posouzení účinnosti práce psa v tomto procesu můžeme hodnotit až po opakované práci s klientem. U psovoda je důležité, aby znal etologii psa, komunikaci a metody pozitivního posilování, a byl schopen vést terapii s klientem s ohledem na chování a projevy psa v procesu práce. Tento přístup aplikujeme především v zooterapii a sociální kynologii (Tvrdá, 2020).

Andrea Tvrdá (2020) ve své publikaci uvádí, jak s pomocí speciální socializace učí psa pochopit svou roli v canisterapii, kde se setkává s lidmi v různých situacích, jako jsou nemoci, handicap, psychické stavy nebo psychosociální situace. Cílem je, aby byl pes schopen efektivně komunikovat s lidmi, kteří se momentálně potýkají s různými zdravotními problémy, ať už jde o komunikaci formou pozdravu, mazlení, relaxace, olizování či hraní. Jde o spontánní interakci s klienty podle potřeby (Tvrdá, 2020).

Canisterapeut vede setkání psa s klientem k dosažení klientova cíle, spolupracuje se psem jako komunikačním partnerem a využívá psa k informování stavu klienta. Klient pro psa není inspirací, jak získat odměnu, ale zdrojem čisté komunikace. Zdrojem odměny pro psa je spojení s canisterapeutem při společné interakci s klientem. Canisterapeut se musí aktivně zapojovat, nabízet metodiku a techniky pro podporu klienta a motivovat klienta i psa ke vzájemné interakci (Tvrdá, 2020).

Pes je schopen porozumět konceptu, jedná přátelsky podle instinktu a projevuje se klientům až pečovatelské dovednosti. Pes, který je veden AEEA metodou, je s klientem propojen a v případě, kdy není jeho úloha klíčová, reaguje instinktivně na danou situaci a prostor vyplní tím, že si kontaktně lehne. Toto kontaktní ležení může být provázeno pouze očním kontaktem

či v podobě tělesného kontaktního ležení. V této pozici je pes v případě potřeby schopen aktivně reagovat na neverbální projevy klienta formou okamžité interakce (Tvrdá, 2020).

6.6 MEBA – Metodika exhibičně-behaviorální aplikace

Vedení psa metodou MEBA zahrnuje evaluaci výkonu psa a přímé hodnocení, kde je pes prostředkem ke splnění daného cíle. Kynolog by měl mít znalosti z oblasti komunikace psa a schopnosti výcviku pomocí pozitivního posilování. V sociální kynologii se tato metoda využívá zejména u asistenčních psů a aktivit se zvířaty. Pes následuje pokynů kynologa či canisterapeuta, které plní s maximální poslušností (Tvrdá, 2020).

Z pohledu kynologie je pes během práce s klientem velice dobře ovladatelný, poslušný a socializovaný s širokým spektrem schopností a dovedností. Pes v průběhu interakce udržuje oční kontakt s psovodem, se kterým má vytvořené pevné pouto. Výborně dokáže reagovat na nenápadné pokyny, jako je například položení hlavy na klienta a tím vytváří dojem náklonnosti a laskavosti. Naučené pokyny mu nebrání v tom, aby obcházel více klientů a navazoval s nimi kontakt (Tvrdá, 2020).

Klient může nevědomě přehlížet skutečnost, že se nejedná o spontánní chování psa, ale o nacvičené dovednosti. K úspěšné spolupráci mezi psem, klientem a canisterapeutem lze využít mnoho naučených cviků, které jsou pro psa motivací k odměně. Pes s klientem nesdílí komunikaci ani nevytváří hlubší pouto, středem pozornosti je pouze canisterapeut, který vede cíleně psa k činnosti s klientem. Pes v metodě MEBA pracuje v naučeném módu, kdy plní pokyny canisterapeuta, jako při tréninku (Tvrdá, 2020).

7 Aplikace canisterapie v praxi u jedinců se specifickými potřebami

V této kapitole se zabývám vlivem, jaký má canisterapie na psychickou a fyzickou pohodu lidí s různými druhy postižení.

7.1 Canisterapie u jedinců s mentálním postižením

Využití canisterapeutického psa při práci s klienty s mentálním postižením je velice rozmanité. Pes zde zaujímá hlavní roli při aktivitách, jako je například procvičování základních povelů, mazlení či různé hry. Zároveň slouží jako prostředek k rozvoji komunikačních dovedností, procvičování již naučených znalostí a je motivací klienta k pohybu. Dále pak slouží jako nástroj praktických dovedností, jako je manipulace s obojkem a vodítkem, česání psa a péče o srst (Bicková, 2020).

Bicková (2020) ve své publikaci uvádí rozlišení při poskytování canisterapie dle postižení.

Klienti s lehkým mentálním postižením

- Hlavním cílem u klientů s lehkým mentálním postižením je posílení sociálních a kognitivních dovedností, rozvoj motorických a praktických schopností, aktivizace a podpora emocionálního zdraví. Obecně platí, že úroveň podpory poskytované při canisterapii je přizpůsobena potřebám průměrné inteligence.

Klienti se středně těžkým mentálním postižením

- U klientů se středně těžkým mentálním postižením je poskytována hlavně pomoc s rozvojem komunikačních schopností, tréninkem samostatnosti, posilování znalostí učiva a motoriky, podporuje se pozitivní vztah ke zvířatům a emocionální zdraví.

Klienti s hlubokým mentálním postižením

- Klienti s hlubokým mentálním postižením primárně potřebují zlepšení životního standardu a zajištění fyzického kontaktu s canisterapeutickým psem. Většina klientů má omezenou pohyblivost nebo je zcela imobilní, proto je nezbytná spolupráce s personálem a fyzioterapeutem během canisterapie (Bicková, 2020).

7.2 Canisterapie u jedinců s tělesným postižením

U jedinců s tělesným postižením se používá canisterapie hlavně k rozvoji motorických schopností a podpoře pohybu. Během různých činností s průběhu canisterapie si klienti snaží koordinovat své pohyby a osvojit si jemnou a hrubou motoriku. Pes poskytuje klientům senzorické stimuly a pomáhá jim rozvíjet vnímání vlastního těla a jeho hranic. Canisterapeutický pes slouží jako rehabilitační prostředek pro podporu uvolnění či zvýšení svalového napětí dle potřeb klientů (Bicková, 2020).

Canisterapie má nezastupitelný a klíčový vliv na psychické, emoční a sociální zdraví. Práce se psem vede k posílení zdravého sebevědomí a lepšímu vnímání sebe sama, které je zejména

u jedinců s fyzickým postižením klíčové. Pes usnadňuje klientům rozvíjet sociální kontakty a přispívá k překonávání překážek (Bicková, 2020).

Pro trénink jemné a hrubé motoriky u jedinců s tělesným postižením lze použít různé aktivity, jako je manipulace s různými typy psích postrojů, vedení psa po různých terénech či skrývání hraček nebo pamlsků. Klienti se také mohou starat o psa, česat ho, krmit nebo mu zadávat různé povely a za odměnu mu nabídnout pamlsky, což stimuluje prsty a zlepšuje motorické schopnosti klientů (Bicková, 2020).

7.3 Canisterapie u jedinců s poruchami autistického spektra

Jak uvádí Velemínský (2007) ve své knize, aby mohl terapeut dobře vykonávat canisterapii u osob s poruchou autistického spektra, měl by mít alespoň základní teoretické znalosti o autismu. Dále je pak velkou výhodou dozvědět se o klientovi co nejvíce informací od jeho rodiny, blízkých, nebo pracovníků v sociálních službách. Nebývá jeden stejný klient s poruchou autistického spektra, každý klient je v něčem odlišný nebo jedinečný (Velemínský, 2007).

Je dobré být informován o reakcích klienta na zvíře nebo cizí osoby. Zjistit, jak reaguje na situace, které se vymykají jeho běžným denním činností. Zkušený psovod canisterapeutického psa by si nejprve měl pozorováním zjistit, zda klient reaguje na jednoduché slovní příkazy, jako je například požádání klienta o podání hračky psovi. Pokud máme většinu informací o klientovi zjištěné, je větší pravděpodobnost, že se nastaví a zvolí správná metoda canisterapie. U klientů s poruchou autistického spektra budeme nejspíše volit terapii za přítomnosti psa (Velemínský, 2007).

U většiny lidí s poruchou autistického spektra je přesně daný denní režim, dalo by se říct, že nutností. Proto i při práci psovoda s canisterapeutickým psem je dobré zahrnout canisterapii do programu dne, nebo týdne klienta. Někteří klienti s poruchou autistického spektra se orientují ve struktuře dne pomocí obrázků, takzvaných piktogramů. Pokud tomu tak u klienta je, je dobré zařadit obrázek se psem do časového rozvrhu dne. Na vizualizaci je vhodný například i plyšový pejsek zařazený do struktury dne. Běžnou komunikaci mezi psovodem a klientem můžeme nahradit augmentativní nebo alternativní komunikací za pomoci různých zážitkových deníků v tomto případě „canisterapeutických deníčků“ do kterých je dobré lepit činnosti, které jsme s canisterapeutickým psem a klientem dělali a canisterapeutický tým (Velemínský, 2007).

Někdy bývá osoba s poruchou autistického spektra agresivní, musíme tak dbát nejen na bezpečí klienta, ale i na bezpečí terapeutického psa. Velemínský (2007) dále ve své publikaci uvádí, že je dobré pro canisterapii vybrat vhodný a nikým nerušený prostor, aby se klient cítil bezpečně. Je vhodné ohraničit, například lepicí páskou, kousek místa v místnosti, aby klient věděl, že tam je v bezpečí a pes, kdyby klient nechtěl, na ten daný prostor nemůže. Zároveň je důležité vytvořit bezpečný prostor i pro terapeutického psa, který by klient měl respektovat a nepřekračovat, například položením deky, kam bude moc canisterapeutický pes odejít načerpat sílu na další interakci s klientem (Velemínský, 2007).

Před samotným zahájením canisterapie u osob s autismem je vhodné připravit si předem pomůcky, které budeme u canisterapie potřebovat. Můžeme je také srovnat podle pořadí, ve kterých budeme různé úkony provádět. Po splnění aktivity, například kartáčování

terapeutického psa, můžeme pomůcky schovat do krabice nebo batohu, aby tak bylo klientovi zřejmé, kolik aktivit ho ještě čeká (Velemínský, 2007).

Někdy zase není na škodu vyvést klienta z jeho komfortní zóny a udělat moment překvapení, kdy mu necháme vybrat si z tašky, do které nebude vidět, předmět k aktivitě s canisterapeutickým psem. Může se jednat například o míček, hračku nebo třeba právě zmiňovaný kartáč. Zvýšíme tím nejen klientovu pozornost, ale vyvoláme v něm i zvědavost (Velemínský, 2007).

Někdy se klientovi do aktivit s terapeutickým psem nechce. Vhodná motivace je tak na místě. Pro většinu lidí je běžnou odměnou sociální kontakt, peníze. Velemínský (2007, str. 149) ve své knize píše - „*U klienta s autismem je forma motivace a odměny velmi individuální a často i pro nás zvláštní.*“ (Velemínský, 2007).

7.4 Canisterapie u jedinců s Downovým syndromem

Canisterapie u jedinců s Downovým syndromem nabízí širokou škálu fyzických, psychických i sociálních výhod. Tato terapie, založená na interakci se speciálně vycvičenými psy, přináší emocionální podporu, zlepšuje sociální dovednosti a přispívá k celkovému rozvoji jedinců s tímto genetickým onemocněním (Kroshka, Sergienko, 2018).

Jedním z hlavních přínosů canisterapie je poskytnutí emocionální podpory. Jedinci s Downovým syndromem často pozitivně reagují na přítomnost psa, což vede ke zlepšení nálady, snížení úzkosti a zvýšení sebevědomí. Psi působí jako přirozený zdroj útěchy a bezpečí, což je důležité při práci s emocemi a při posilování sociálních interakcí (Kroshka, Sergienko, 2018).

Další výhodou je rozvoj sociálních dovedností. Přítomnost psa pomáhá navazovat kontakty s ostatními lidmi, protože pes slouží jako prostředník. Děti i dospělí s Downovým syndromem mohou při interakci se psem zlepšovat schopnost navazovat oční kontakt, komunikovat a reagovat na podněty z okolí. Kromě toho canisterapie podporuje jemnou i hrubou motoriku, například prostřednictvím česání psa, podávání předmětů nebo vedení psa na vodítku, což pomáhá rozvíjet svalovou koordinaci a celkovou motorickou zdatnost (Kroshka, Sergienko, 2018).

Interakce se psem také stimuluje kognitivní funkce, jako je pozornost, soustředění a paměť. Jedinci s Downovým syndromem mohou být v rámci terapie motivováni k učení nových úkolů nebo příkazů, což zlepšuje jejich schopnost soustředit se a reagovat na podněty. Navíc canisterapie podporuje zvyšování sebevědomí a nezávislosti, jelikož úspěšné vykonávání úkolů souvisejících s péčí o psa vede k posílení pocitu odpovědnosti a úspěchu (Kroshka, Sergienko, 2018).

Canisterapie také pomáhá snižovat stres a úzkost, které mohou být časté u jedinců s Downovým syndromem. Přítomnost psa má uklidňující účinek, který pomáhá klientům se uvolnit a cítit se pohodlně. Díky tomu dochází ke zlepšení jejich celkového psychického stavu. Tato terapie zároveň přispívá k lepšímu začlenění jedinců s Downovým syndromem do společnosti, protože podporuje mezilidské vztahy a zlepšuje jejich komunikaci s ostatními lidmi, včetně rodiny, vrstevníků a terapeutů (Kroshka, Sergienko, 2018).

7.5 Canisterapie u jedinců se zrakovým postižením

Canisterapie u jedinců se zrakovým postižením přináší řadu výhod, které podporují jak jejich fyzický, tak psychický rozvoj. Psi v této terapii pomáhají jedincům překonávat každodenní výzvy spojené se zrakovým handicapem a zároveň zlepšují jejich emocionální a sociální dovednosti (Labinskyi et al., 2019).

Jedním z hlavních přínosů canisterapie je rozvoj kompenzačních dovedností. U jedinců se zrakovým postižením hraje pes důležitou roli v orientaci v prostoru a zlepšování smyslového vnímání. Přes kontakt se psem, jako je dotek nebo vedení psa, se klienti učí využívat jiné smysly, zejména hmat a sluch, což zlepšuje jejich schopnost orientace a pohybu v neznámém prostředí (Labinskyi et al., 2019).

Canisterapie také podporuje rozvoj jemné i hrubé motoriky. Při interakci se psem jsou jedinci vedeni k provádění konkrétních úkonů, jako je česání srsti, podávání pamlsků nebo manipulace s vodítkem. Tyto činnosti pomáhají rozvíjet motorické dovednosti, které jsou u jedinců se zrakovým postižením důležité pro každodenní sebeobsluhu a zvládání běžných situací (Labinskyi et al., 2019).

Emocionální podpora je dalším významným přínosem canisterapie. Pes působí jako prostředník, který jedincům se zrakovým postižením poskytuje pocit bezpečí a uvolnění. Canisterapie pomáhá zmírňovat pocity izolace a osamělosti, které mohou jedinci s tímto postižením zažívat. Přítomnost psa často zvyšuje sebevědomí klientů a přináší jim větší pocit nezávislosti, což má pozitivní vliv na jejich celkovou psychickou pohodu (Labinskyi et al., 2019).

Sociální interakce je dalším aspektem této terapie. Pes může sloužit jako most mezi jedincem se zrakovým postižením a okolním světem. Přes psa dochází k rozvoji komunikace a zlepšení sociálních dovedností, což napomáhá jedincům lépe se začlenit do společnosti a navázat vztahy s okolím. Canisterapie tak přispívá k celkové socializaci jedinců se zrakovým postižením a zlepšuje jejich schopnost navazovat a udržovat mezilidské vztahy (Labinskyi et al., 2019).

Celkově canisterapie u jedinců se zrakovým postižením nejen posiluje jejich kompenzační a motorické dovednosti, ale také zlepšuje jejich emocionální a sociální zdraví. Tato terapie jim pomáhá překonávat každodenní výzvy, podporuje jejich nezávislost a zlepšuje kvalitu jejich života (Labinskyi et al., 2019).

7.6 Canisterapie u jedinců se sluchovým postižením

Canisterapie u jedinců se sluchovým postižením přináší specifické výhody, které podporují jak jejich fyzický, tak emocionální a sociální rozvoj. Interakce se psem pomáhá kompenzovat ztrátu sluchu a zlepšuje kvalitu života jedinců, kteří se musí vypořádat s každodenními výzvami spojenými se sluchovým handicapem (Velemínský, 2007).

Jedním z hlavních přínosů canisterapie u jedinců se sluchovým postižením je zlepšení neverbální komunikace. Lidé s tímto postižením často spoléhají na vizuální podněty a řeč těla, což jsou oblasti, kde psi hrají důležitou roli. Interakce se psem umožňuje klientům rozvíjet dovednosti v oblasti neverbální komunikace a reakce na vizuální signály, jako jsou gesta nebo pohyby psa, což podporuje jejich schopnost dorozumívat se bez využití sluchu (Velemínský, 2007).

Dalším přínosem canisterapie je podpora rozvoje jemné i hrubé motoriky. Klienti se sluchovým postižením mohou zlepšovat svou motoriku prostřednictvím činností jako je péče o psa, vedení psa na vodítku, nebo zapojení do her a tréninků, které zlepšují koordinaci a fyzickou zdatnost. Tímto způsobem se nejen rozvíjejí motorické schopnosti, ale také se zvyšuje úroveň sebedůvěry a nezávislosti klientů (Velemínský, 2007).

Emocionální podpora je dalším aspektem canisterapie. Jedinci se sluchovým postižením mohou zažívat pocity izolace nebo frustrace, které jsou spojeny s obtížemi v komunikaci a interakci s ostatními. Pes poskytuje bezpodmínečnou podporu, čímž přispívá k uvolnění, snížení stresu a zlepšení nálady. Canisterapie tak pomáhá klientům lépe se vyrovnávat s emocemi a zmírňuje případné pocity osamělosti (Velemínský, 2007).

Sociální interakce je dalším důležitým přínosem canisterapie. Pes často funguje jako most mezi jedincem se sluchovým postižením a okolním světem. Přes psa mohou klienti snadněji navazovat kontakt s ostatními lidmi, ať už rodinou, přáteli nebo terapeutickým týmem. Canisterapie tak podporuje socializaci a rozvíjí dovednosti potřebné pro mezilidské vztahy, což přispívá k lepšímu začlenění jedince do společnosti (Velemínský, 2007).

Canisterapie také může zlepšit celkovou bezpečnost jedinců se sluchovým postižením. Psi jsou schopni upozornit své majitele na různé zvuky nebo neobvyklé situace, což zvyšuje jejich schopnost reagovat na podněty z okolí, i když nemají přímý sluchový vjem. Tento prvek přináší klientům větší pocit jistoty a nezávislosti (Velemínský, 2007).

Celkově canisterapie u jedinců se sluchovým postižením nejen posiluje jejich kompenzační a motorické dovednosti, ale také zlepšuje jejich emocionální a sociální zdraví. Pomáhá jim lépe komunikovat, zvyšuje jejich sebevědomí a přispívá k jejich většímu zapojení do společnosti, čímž zlepšuje kvalitu jejich života (Velemínský, 2007).

Výzkumná část

V této výzkumné práci bylo zvolen kvalitativní výzkum, jehož prostřednictvím byly shromážděny zkušenosti pracovníků v sociálních službách s přínosem canisterapie pro klienty s mentálním a kombinovaným postižením. Výzkumná metoda byla zvolena tak, aby poskytla co nejvíce relevantních informací a současně respektovala etická pravidla spojená s prací s lidmi. Kapitola se dále věnuje výběru komunikačních partnerů, průběhu výzkumu a jeho etickým aspektům, stejně jako limitům, které mohou výsledky ovlivnit.

8 Metodologie

Metodologická část práce se zaměřuje na popis a vysvětlení zvolených výzkumných postupů, které byly využity pro zodpovězení výzkumných otázek. Cílem této kapitoly je představit metody sběru a analýzy dat, charakteristiku výzkumného vzorku a prostředí, ve kterém byl výzkum prováděn. Tato část práce poskytuje podrobný náhled na výzkumný proces a zároveň zajišťuje transparentnost celého výzkumu, což umožňuje lepší pochopení získaných výsledků.

8.1 Cíl práce

Cílem práce je zjistit, jaký přínos má canisterapie pro klienty na základě zkušeností pracovníků v sociálních službách ve stacionáři pro osoby s mentálním a kombinovaným postižením.

Tato práce se zaměřuje na zkoumání, jak pracovníci v sociálních službách vnímají vliv této terapie na fyzický, psychický a sociální stav klientů. Cílem výzkumu je zhodnotit přínosy canisterapie pro klienty se specifickými potřebami.

8.2 Kvalitativní výzkum

Pro zodpovězení výzkumných otázek byl zvolen kvalitativní výzkum. Kvalitativní výzkum se zaměřuje na hlubší pochopení zkušeností, vnímání a interpretací účastníků, což je v tomto případě skupina pracovníků v sociálních službách, kteří se podílejí na poskytování canisterapie klientům s mentálním a kombinovaným postižením. Tento typ výzkumu byl zvolen, protože umožňuje lépe prozkoumat subjektivní zkušenosti a poskytuje prostor pro detailní popis jednotlivých případů a výzev spojených s terapií (Hendl, 2023).

Kvalitativní výzkum se liší od kvantitativního zejména tím, že se nesoustředí na numerické vyjádření výsledků, ale na hlubší analýzu jednotlivých případů, jejich kontextu a souvislostí. Tento přístup je vhodný pro zkoumání komplexních fenoménů, jako je například canisterapie, která působí na mnoho úrovní – od fyzických až po emocionální a sociální aspekty. Zvolená metoda umožňuje nejen zmapovat celkový přínos canisterapie, ale také porozumět tomu, jak různé faktory ovlivňují její účinnost (Hendl, 2023).

Hlavním nástrojem kvalitativního výzkumu byl v tomto případě polostrukturovaný rozhovor, který umožňuje flexibilitu při kladení otázek, ale zároveň zachovává určitou strukturu, aby bylo možné porovnat odpovědi jednotlivých komunikačních partnerů. Rozhovory byly vedeny s pracovníky stacionáře, kteří mají dlouhodobé zkušenosti s poskytováním canisterapie a mohou tak nabídnout cenné informace o jejím přínosu pro klienty (Hendl, 2023).

Kvalitativní výzkum se zaměřil na zjištění toho, jak pracovníci vnímají přínos canisterapie na různé aspekty života klientů, včetně fyzického, psychického a sociálního rozvoje. Důraz byl kladen na to, jakým způsobem působí terapie na jednotlivé klienty a zda existují rozdíly ve výsledcích terapie v závislosti na typu postižení a dalších faktorech (Hendl, 2023).

Jedním z hlavních přínosů kvalitativního výzkumu je schopnost zachytit detaily, které by mohly být přehlédnuty v kvantitativním výzkumu. Například každý z pracovníků mohl popsat konkrétní příklady, kdy canisterapie vedla k významným změnám u klientů, a tyto informace

poskytují hlubší vhled do toho, jak canisterapie skutečně funguje v praxi. Kromě toho byly zaznamenány také výzvy a problémy, které pracovníci při poskytování terapie zaznamenali, což umožňuje komplexnější pochopení celého procesu (Hendl, 2023).

Díky kvalitativnímu přístupu bylo možné zachytit nejen přínosy canisterapie, ale také různé faktory, které mohou ovlivnit její účinnost. Tím se tento typ výzkumu stává ideálním nástrojem pro hlubší porozumění tématu a získání praktických doporučení pro zlepšení poskytovaných služeb (Hendl, 2023).

8.3 Polostrukturovaný rozhovor

Pro účely tohoto výzkumu byla jako hlavní metoda sběru dat zvolena technika polostrukturovaného rozhovoru. Tento typ rozhovoru je jednou z nejčastěji používaných metod v kvalitativním výzkumu, protože kombinuje strukturu a flexibilitu (Švaříček a Šedřová, 2014).

Tento typ rozhovoru byl zvolen zejména proto, že je schopen zachytit hlubší pochopení individuálních zkušeností pracovníků se zapojením canisterapie v péči o klienty s mentálním a kombinovaným postižením. Rozhovory umožňují nejen získat konkrétní informace o přínosech této terapie, ale také pochopit, jakým způsobem vnímají pracovníci její efekt na jednotlivé klienty. Tento přístup poskytuje kvalitativní data, která mohou být bohatá na detailní popisy a příklady.

Rozhovor byl navržen tak, aby obsahoval 3 hlavní témata. Otázky se soustředily na celkový přínos canisterapie, na její specifické dopady na fyzický a psychický stav klientů a na oblasti, kde jsou nejvíce viditelné pokroky. Během rozhovorů bylo možné klást dodatečné otázky a rozvíjet témata, která se ukázala být relevantní pro hlubší pochopení terapeutického procesu. To umožnilo respondentům otevřeně sdílet své zkušenosti.

Rozhovory byly vedeny se šesti pracovníky ze stacionáře, kteří mají dlouhodobou zkušenost s canisterapií. Pracovníci byli náhodně vybráni na základě svého přímého zapojení do této formy terapie, což zajistilo, že získané informace byly relevantní a kvalitní. Délka rozhovorů se pohybovala mezi 30 a 40 minutami v závislosti na tom, jaké zkušenosti měli komunikační partneři s terapií a jak detailně byli schopni své odpovědi rozvinout. Rozhovory byly zaznamenány a následně přepsány pro účely analýzy.

Rozhovory umožnily zachytit širokou škálu zkušeností pracovníků v sociálních službách. Někteří komunikační partneři se soustředili na emocionální přínosy terapie, zatímco jiní poukazovali na zlepšení motorických dovedností nebo kognitivních schopností klientů.

Seznam otázek do rozhovoru je v příloze B.

8.4 Výzkumný vzorek a metoda jeho výběru

Pro účely tohoto kvalitativního výzkumu byl zvolen náhodný výběr komunikačních partnerů, přičemž výzkumný vzorek tvořilo šest pracovníků ve stacionáři, kteří mají dlouhodobé zkušenosti s poskytováním canisterapie klientům s mentálním a kombinovaným postižením. Tento výběr byl záměrný, neboť cílem bylo získat co nejvíce relevantních a odborných odpovědí od osob, které canisterapii v praxi nejen znají, ale také ji aktivně poskytují.

Základním kritériem pro výběr komunikačních partnerů bylo jejich aktivní zapojení do terapeutické péče o klienty, kteří využívají canisterapii jako jednu z mnoha terapií pro zlepšování kvality života. Tito pracovníci měli minimálně několik let praxe ve stacionáři a byli přímo zapojeni do realizace canisterapie. Jejich dlouholeté zkušenosti byly klíčové pro získání odborných a hlubších vhledů do praktických přínosů této metody.

Dalším kritériem bylo, aby pracovníci měli přímý kontakt s různými typy klientů, kteří mají mentální nebo kombinované postižení, a to zejména z důvodu rozdílných potřeb a účinků canisterapie u jednotlivých klientů. Canisterapie se může provádět různě v závislosti na typu a stupni postižení, proto bylo důležité zahrnout komunikační partnery s různými zkušenostmi z praxe. Díky tomuto výběru bylo možné získat pohledy na přínos terapie z několika úhlů, což přispělo k celkovému pochopení jejího vlivu na různé aspekty života klientů.

Výběr komunikačních partnerů byl založen na jejich dostupnosti a ochotě podělit se o své zkušenosti. Ve spolupráci s vedením stacionáře byli vybráni ti pracovníci, kteří měli dostatek času a ochoty se do výzkumu zapojit. Tento výběr zajišťoval, že rozhovory budou prováděny s motivovanými osobami, které jsou schopné poskytnout podrobné a upřímné odpovědi.

Výzkumný vzorek byl navržen tak, aby byl dostatečně reprezentativní pro účely kvalitativního výzkumu, který se zaměřuje na hlubší porozumění problematiky. Zvolený počet šesti komunikačních partnerů umožnil získat různorodé zkušenosti a názory, což přispělo k bohatosti získaných dat. Vzhledem k omezením časových a organizačních možností nebyl výzkum rozšířen na větší vzorek, což však v kvalitativním výzkumu není považováno za problém. Hlavním cílem bylo shromáždit dostatek kvalitativních dat, která by odpověděla na výzkumné otázky a poskytla relevantní poznatky pro praxi.

Rozhovory byly vedeny osobně v prostorách stacionáře, což přispělo k tomu, že se pracovníci cítili dobře v prostředí, které dobře znají, uvolněně a mohli tak volně hovořit o svých zkušenostech. Osobní přítomnost výzkumníka a přímý kontakt s komunikačními partnery umožnily lepší navázání vztahu a přispěly k otevřenosti odpovědí.

Celkově metoda náhodného výběru a složení výzkumného vzorku zajistily, že získaná data jsou relevantní a přínosná pro odpovědi na hlavní i vedlejší výzkumné otázky. Tento přístup umožnil získat názory zkušených pracovníků, kteří mají přímý a dlouhodobý kontakt s canisterapií v praxi, a poskytl kvalitní vhled do této specifické formy terapie.

Tabulka 1 Charakteristika komunikačních partnerů

Komunikační partner	Pohlaví	Věk	Délka práce jako PSS
KP1	žena	41 let	5 let
KP2	žena	44 let	10 let
KP3	muž	70 let	27 let
KP4	žena	26 let	3 roky
KP5	žena	41 let	10 let
KP6	žena	48 let	5 let

Zdroj: vlastní zpracování (2024)

8.5 Průběh a etika výzkumu

Průběh výzkumu byl pečlivě naplánován s ohledem na zajištění kvalitního sběru dat a dodržení etických zásad. Výzkum probíhal v několika fázích, počínaje přípravou a organizací rozhovorů, přes samotný sběr dat, až po jejich analýzu a interpretaci. Hlavním cílem této části bylo zajistit, aby byly rozhovory vedeny efektivně, v bezpečném a respektujícím prostředí a zároveň aby byly zachovány všechny etické standardy. Dotazování probíhalo v průběhu srpna a září 2024.

První fází bylo získání souhlasu od vedení stacionáře, kde byl výzkum realizován. Vedení bylo podrobně informováno o účelu a zaměření výzkumu, stejně jako o metodách sběru dat, aby bylo zajištěno, že výzkum bude v souladu s vnitřními pravidly a požadavky organizace. Součástí tohoto kroku bylo také zajištění, že výzkum nebude narušovat běžný provoz zařízení ani terapeutické aktivity klientů.

Následně byli osloveni náhodní pracovníci, kteří splňovali výběrová kritéria. Každému z nich byla vysvětlena podstata výzkumu, jeho cíl a zaměření. Byla zajištěna informovanost komunikačních partnerů o jejich právech, včetně práva kdykoliv rozhovor přerušit nebo odmítnout účast bez jakýchkoliv negativních důsledků. Komunikační partneři byli také informováni o anonymitě výzkumu, což znamenalo, že jejich jména nebudou nikde zveřejněna a jejich odpovědi nebudou spojovány s konkrétními osobami.

Samotné rozhovory proběhly v říjnu 2024. Vedeny byly v prostorách stacionáře, což vytvořilo komunikačním partnerům komfortní prostředí. Rozhovory probíhaly individuálně, aby byla zajištěna maximální otevřenost a důvěra mezi výzkumníkem a komunikačním partnerem. Před začátkem každého rozhovoru byl znovu potvrzen informovaný souhlas, a komunikační partneři byli ujištěni, že všechny informace, které během rozhovoru sdělí, budou zpracovány anonymně a pouze pro účely tohoto výzkumu.

Rozhovory probíhaly podle předem připraveného polostrukturovaného scénáře, který zahrnoval hlavní výzkumné otázky a následné dílčí výzkumné otázky. Nicméně, v průběhu rozhovoru měli komunikační partneři možnost rozvinout svá témata podle svých zkušeností a názoru, což umožnilo získat širší a hlubší vhled do problematiky canisterapie. Rozhovory byly zaznamenávány na záznamník, což bylo předem domluveno s každým komunikačním partnerem a bylo součástí informovaného souhlasu.

Z etického hlediska byl kladen důraz na respektování soukromí a citlivosti témat. Pracovníci měli možnost hovořit o svých zkušenostech volně, aniž by se museli obávat jakýchkoliv negativních důsledků za své odpovědi. Vzhledem k povaze výzkumu, který se zaměřuje na péči o klienty s mentálním a kombinovaným postižením, byl zajištěn i respekt k jejich ochraně a soukromí – žádné informace týkající se konkrétních klientů nebyly během rozhovorů zaznamenány nebo dále použity.

Po ukončení rozhovorů následovala fáze přepisu a analýzy dat. Data byla anonymizována tak, aby nebylo možné zpětně identifikovat komunikační partnery. Tento postup zajišťoval ochranu osobních údajů a citlivých informací, což je v souladu s právními předpisy a etickými normami týkajícími se ochrany osobních údajů ve výzkumu.

Celý proces výzkumu byl navržen tak, aby respektoval etické zásady výzkumu s lidskými subjekty, včetně transparentnosti, respektu, důvěrnosti a ochrany práv všech zúčastněných

osob. Dodržování etických zásad bylo klíčové pro zajištění důvěryhodnosti výzkumu a pro vytvoření bezpečného prostředí, ve kterém mohli komunikační partneři otevřeně sdílet své názory a zkušenosti.

8.6 Charakteristika organizace

Výzkum byl realizován v jednom ze stacionářů poskytujících sociální služby osobám s mentálním a kombinovaným postižením. Tento stacionář, jehož název zůstává anonymizován, se specializuje na péči o klienty, kteří vyžadují komplexní podporu v každodenním životě, a nabízí širokou škálu terapeutických a rehabilitačních služeb, mezi které patří i canisterapie. Stacionář je zaměřen na dospělé osoby s mentálním, fyzickým a kombinovaným postižením, přičemž hlavním cílem je zlepšení kvality jejich života a podpora jejich autonomie v co největší možné míře.

Toto zařízení má dlouholetou tradici v oblasti sociálních služeb a patří mezi uznávaná centra pro práci s osobami se zdravotním postižením. Jeho programy jsou navrženy tak, aby poskytovaly individuální podporu zaměřenou na specifické potřeby klientů, přičemž se využívá multidisciplinární tým složený ze sociálních pracovníků, terapeutů, zdravotníků a speciálních pedagogů. Tým je vyškolen v nejnovějších metodách rehabilitace a terapie, včetně moderních přístupů, jako je právě canisterapie, která je nedílnou součástí péče.

Canisterapie je v tomto stacionáři aplikována jako podpůrná terapeutická metoda, která je zahrnuta do individuálních plánů klientů. Tento typ terapie je veden vyškolenými terapeuty a jejich asistentem – speciálně vycvičeným psem. V rámci stacionáře je canisterapie využívána jako součást širšího rehabilitačního programu, který zahrnuje i další terapie zaměřené na zlepšení motorických, kognitivních a sociálních dovedností klientů.

Tento stacionář poskytuje péči jak v rámci denního stacionáře, kam klienti docházejí během dne, tak i formou pobytových služeb pro ty, kteří potřebují dlouhodobou a kontinuální péči. Klienti zařízení mají k dispozici širokou škálu aktivit, které jsou zaměřeny nejen na udržení nebo zlepšení jejich fyzické kondice, ale také na podporu jejich psychického a emocionálního stavu. Velká část těchto aktivit je zaměřena na rozvoj sociálních dovedností, což je důležitým aspektem pro osoby s mentálním postižením, které často trpí izolací a nedostatkem sociální interakce.

Canisterapie zde funguje jako metoda, která nejen zlepšuje fyzickou a psychickou kondici klientů, ale také přispívá ke zlepšení jejich schopností navazovat a udržovat sociální vztahy. Tato forma terapie je vedena v souladu s pravidly a postupy stanovenými při poskytování canisterapie, a terapeuti mají za sebou specializované kurzy a certifikace v této oblasti.

Stacionář se nachází v klidném prostředí s přístupem k venkovním prostorům, což je ideální pro realizaci různých terapeutických aktivit, včetně canisterapie. Areál je vybaven tak, aby poskytoval klientům dostatečné pohodlí a bezpečí. Velký důraz je kladen na individualizaci péče, což znamená, že každý klient má vlastní plán terapie, který je pravidelně aktualizován na základě jeho pokroků a potřeb. Tým pracovníků se pravidelně schází, aby vyhodnotil účinnost jednotlivých terapií a diskutoval případné změny v přístupu.

Tento stacionář je nejen místem poskytování profesionální péče, ale i prostorem pro vytvoření domáckého a přátelského prostředí, kde klienti mohou nejen rehabilitovat, ale také zažívat

radost a společenské aktivity. Canisterapie zde hraje důležitou roli, zejména díky své schopnosti snižovat stres, zlepšovat emocionální stabilitu a posilovat sebevědomí klientů. (Pracovníci stacionáře, 2024).

Tato organizace je ideálním prostředím pro provedení tohoto výzkumu, protože nabízí dlouholeté zkušenosti s canisterapií a poskytuje komplexní péči, která je zaměřena na celkový rozvoj klientů.

9 Výsledky výzkumu

Výzkum se zaměřuje na celkový přínos canisterapie podle pracovníků v sociálních službách ve stacionáři pro osoby s mentálním a kombinovaným handicapem. Jedná se o výzkum, který si klade za cíl zmapovat, jakým způsobem a v jakých oblastech canisterapie ovlivňuje klienty. Výzkum se zaměřuje na hodnocení zkušeností pracovníků, kteří s klienty s canisterapií pracují dlouhodobě a mohou tak poskytovat cenné informace o praktických dopadech této metody na jejich život.

9.1 Přínos canisterapie na psychický a fyzický stav osob s mentálním a kombinovaným handicapem

Tato kapitola zkoumá vliv canisterapie na psychický a fyzický stav klientů, zda a jakým způsobem jim pomáhá.

„Přináší radost“

4 z dotazovaných vnímají, že canisterapie přináší jejich klientům radost, ti se na setkání se psem těší.

„Za mě, já jsem za tu canisterapii strašně ráda, protože vidím ty výsledky, změny u klientů, jak se neskutečně těší na každý ten čtvrtek, kdy máme tu terapii. Je to tedy jednou za 3 až 4 týdny.“

„Těší se na to, jsou psychicky takový vyrovnanější a i chování mezi nimi je lepší, působí na mě dobře, mají lepší náladu, úsměv na tváři, zájem o pejsky.“

„Díky tomu se nebojí psů, mají radost, těší se, jsou komunikativní. Jako myslím si, že to mazlení takhle jinde nezažijou. My samozřejmě některé ty klienty taky objímáme, ale ten pes, on je olíže a bere si z pusy dobrůtky, takže tam je opravdu velký osobní kontakt, a to oni mají rádi.“

„Klienti chtějí pokaždé fotku, aby ji mohli ukázat doma, že tam měli toho pejska.“

„Zklidnění“

Většina pracovníků se shodla, že pes přináší jejich klientům i zklidnění, což je největší přínos primárně pro ty s poruchou autistického spektra.

„No určitě to zklidnění, pokud byli klienti nějak nervózní.“

„Co se týče agrese a zklidnění, nejvíc profitují autisti.“

KP 5 uvedla „Asi to zklidnění momentální, když ten klient je v nepohodě, tak ten pejsek tomu dodá, ty spastici určitě to momentální uvolnění, jako rozhodně i radost z přítomnosti toho zvířete.“

„Spolupráce“

„Klienti byli každý na jiném místě, když Canisterapie začala probíhat a najednou přišel pes, všichni šli k sobě a byli schopni spolupracovat mezi sebou. Podávali si hračky, dobroty.“

„Snaží se vlastně spolupracovat s tím pejskem v nějakém prostředí, kde je určitý počet lidí, a učeť se vlastně nějakým povelům, jak s tím pejskem fungovat, co ten pejsek všechno potřebuje. Když pes přijde, tak automaticky vezmou misku, jdou mu dát vodu, paní vlastně většinou vzala nějaký granulky, nebo něco takového, tak mu to dávají, takže tady tímhle tím oni se učeť.

„Tak když tady máme nového klienta, bojí se socializace tady do toho prostředí, nebo mu to déle trvá. Tak ten pes se takový prostředek, most mezi tím klientem a těma ostatními.“

Díky psům, se klientům daří snáze navázat kontakt s ostatními, nebo se lépe začlenit.

„Obavy“

„Je tady jedna klientka, autistka, která tam sice ráda jde, ale ne úplně vyhledává kontakt v tom hlazení, jen tak spíš pozoruje. Ta se asi stáhne, když k ní ten pes jde, místo aby se uvolnila. Ale to je z té naší skupiny asi jediná“

KP4 zmínila, že tato terapie není vhodná pro každého. „Pro ty co, se jich bojí, nedůvěřují jim, co je neznají a ono taky záleží i s jakým pejskem ten terapeut přijde. Pokud přijde já nevím, s jorkšírem, tak ten klient třeba to vezme daleko líp, než když přijde s vlkodavem. Nebo s tou, s borderkou, tam je i rozdíl tady v tomhle.“

Jako každá terapie, i tato má své limity a najdou se klienti, pro které nemusí být zcela vhodná. Je potřeba počítat s tím, že někteří lidé se bojí psů, mají špatnou zkušenost, nebo nejsou na zvířata zvyklá vůbec. Toto vše se pak odráží v jejich chování v přítomnosti psa.

„Motivace k pohybu“

„Ať je to takový nebo makový postižení, je to individuální, ale máme třeba klientku na vozíku imobilní, spastickou, které to hodně pomáhá uvolnit vlastně ty svaly, ten svalový tonus.“

„Tak když si vezmu vlastně tu jednu naši skupinu, jsou tam převážně muži, velice mobilními, velice zdatní, tak ti třeba si potom sami naplánovali aktivitu, že chtějí chodit venčit pejsky do útulku.

„Fyzické přínosy, tak že někteří klienti, nebyly třeba schopný si lehnout na zem, postavit se na zem, ale pro toho pejska to třeba udělají. Takže určitě jako co se týče toho pohybu, když ten pes je tady, tak určitě jsou jako zdatnější a chtějí. Né, že když máme třeba tělocvik, tak lehněte si, né. Ale jakmile ten pejsek leží na zemi, tak jdou k němu, takže určitě jako to fyzicky tam taky hraje nějakou roli.“

„Svalové uvolnění“

„Kdyby to bylo třeba na denním pořádku, tak třeba nějaký povolení těch svalů, to si myslím, že na tohle to jednou za měsíc nebo jednou za 14 dní, je málo, že asi by ta četnost musela být větší.“

Podle odpovědí získaných z rozhovorů je canisterapie vnímána jako přínosná metoda, která pozitivně ovlivňuje fyzický, psychický i sociální stav klientů. Pracovníci ve stacionáři opakovaně uvádějí, že canisterapie má pozitivní dopady na náladu a celkové emocionální rozpoložení klientů. Klienti se na canisterapii těší, a to již v období před samotným sezením, což zlepšuje jejich psychický stav a přináší pozitivní změny v chování.

Například jedna z respondentek uvedla, že klienti jsou po sezení s canisterapeutickým psem veselější a uvolněnější. Zdůraznila, že psi dokážou „prolomit bariéry“, což se projevuje tím, že se klienti začnou více usmívat a komunikovat. Canisterapie tedy má významný vliv na zlepšení emocionálního stavu, což je zásadní pro klienty, kteří se jinak mohou potýkat s izolací nebo depresivními stavy.

Důležitým aspektem je také samotný terapeutický proces, během kterého psi pomáhají klientům rozvíjet nejen emocionální stabilitu, ale i fyzickou kondici. Bylo zaznamenáno, že klienti, kteří jsou jinak méně ochotní se fyzicky zapojit, jsou díky psům motivováni k pohybu. Dva z komunikačních partnerů například uvedli, že imobilní klient na vozíku se díky přítomnosti psa snaží vstát a pohladiť jej, čímž si zlepšuje motorické dovednosti.

Z rozhovorů vyplynulo, že přítomnost psa často motivuje klienty k pohybu, který by jinak neprováděli. Jedna z komunikačních partnerek zmínila, že někteří klienti, kteří jsou běžně méně pohybliví nebo mají potíže s koordinací, jsou schopni se více zapojit, když mají příležitost pohladiť psa nebo se k němu přiblížit. Tento aspekt canisterapie je obzvláště přínosný u klientů s omezenou pohyblivostí nebo fyzickým postižením, kteří často potřebují dodatečnou motivaci k tomu, aby vykonávali fyzické aktivity.

Canisterapie také přispívá k celkovému uvolnění svalů a zlepšení motorických dovedností. Někteří pracovníci popsali, že fyzický kontakt se psem, například dotýkání se jeho srsti nebo hraní s ním, pomáhá klientům uvolnit napjaté svaly. Jeden z pracovníků uvedl, že klienti, kteří mají problémy s pohybem nebo jsou spastici, vykazují při sezení s canisterapeutickým psem výrazné uvolnění svalů. Tento fyzický přínos je často spojen s psychickým uvolněním, které klienti při canisterapii zažívají.

9.2 Oblasti, kde jsou nejvíce viditelné pokroky u klientů díky canisterapii (kognitivní, sociální, emocionální)

Tato kapitola se zaměřuje na konkrétní oblasti, kde jsou viditelné pokroky díky canisterapii. Zde je cílem zjistit, zda jsou největší změny pozorovány v kognitivní, sociální nebo emocionální oblasti. Tento výzkum by měl poskytnout představu o tom, jak canisterapie ovlivňuje různé aspekty života osob s mentálním a kombinovaným postižením.

„Emoce“

„Tak emocionální jsou vidět rozhodně. Kde se ty jejich emoce ukazují okamžitě a promítají se ještě do celého dne. Ty motorický, tam bych viděla spíš vyšší četnost. Ale jak říkám, nejvíc bych

to viděla asi v té emocionální oblasti, kde se ty jejich emoce ukazují okamžitě a promítají se ještě do celého dne.“

„Tak sociální určitě. Ty emocionální taky, kognitivní určitě taky. Záleží jak, kdo to tak nějak prožívá. Protože někdo Třeba jenom sedí, dívá se a i to mu stačí a někdo potřebuje mít vyloženě fyzický kontakt s tím zvířetem a potřebuje si ho hladit, drbat, krmit ho.“

„Určitě i ty sociální, ty kognitivní, no hlavně ty emoce, ty asi nejvíc.“

Z rozhovorů vyplývá, že největší pokroky mají klienti v emocionální oblasti. Jednoznačně se na tom shodlo 5 dotazovaných, ten poslední uvedl všechny oblasti na stejné úrovni.

V této oblasti vyplynulo, že canisterapie má nejvýraznější přínos v oblasti emocionální. Pracovníci se shodují, že během sezení s canisterapeutickým psem dochází u klientů k okamžitému zlepšení nálady a emocionálního stavu. Klienti se cítí šťastnější, uvolněnější a jsou celkově v lepším psychickém rozpoložení. Pracovníci popisují, jak přítomnost psa často vyvolává úsměvy a radost u klientů, kteří jsou jinak emocionálně rezervovaní nebo prožívají stres a úzkost.

Canisterapie také přispívá k posílení sociálních dovedností klientů. Někteří pracovníci uvedli, že během canisterapie dochází k výraznému zlepšení spolupráce mezi klienty. Například tři komunikační partneři zmínili, že klienti, kteří se obvykle vzájemně ignorují nebo neprojevují zájem o interakci, jsou během canisterapie ochotnější spolupracovat, podávat si předměty a komunikovat mezi sebou. Tento aspekt terapie je důležitý zejména pro klienty s autismem nebo jinými poruchami, které ovlivňují jejich sociální chování. Komunikační partneři rovněž uvádějí, že pes může fungovat jako prostředník pro navázání kontaktu mezi klienty, což vede ke zlepšení jejich sociální interakce.

V oblasti kognitivního rozvoje jsou přínosy canisterapie méně výrazné, přesto však byly zaznamenány některé pozitivní změny. Pracovníci zmiňují, že během canisterapie klienti rozvíjejí své kognitivní schopnosti, například paměť, pozornost a vnímání, prostřednictvím interakce se psem a plnění jednoduchých úkolů, jako je házení míčku nebo podávání pamlsků. Tyto aktivity podporují kognitivní funkce klientů, i když jejich zlepšení je v porovnání s emocionálními a sociálními přínosy méně patrné a obvykle krátkodobé.

9.3 Ideální četnost terapií a osobnost terapeuta

„Častěji“

U třech dotazovaných nastala shoda v četnosti canisterapie, byli by rádi, kdyby byla jednou týdně. Nicméně si uvědomují, že dobrovolníci nemají dostatečnou kapacitu, aby toto bylo možné a zpravidla nejsou peníze na placenou službu. Dotazovaná číslo 2 si umí představit častější kontakt i víckrát do týdne u klientů se spazmem, ale jako individuální sezení s cílem uvolnění svalů. Na druhou stranu, vyjádřila obavy, že by to klientům mohlo zevšednět.

„Za mě, kdyby to bylo každý týden, tak určitě by to bylo super. Bohužel nemáme tolik canisterapeutů a tým, že vlastně to máme v rámci dobrovolnictví a oni chodí i spíš do nemocnic a do těch domovů pro seniory, tam jsou asi i víc vyčíženější. Pokud nemají tu možnost, tak třeba jdou do těch útulků.“

„Tak aspoň jednou týdně, kdyby to bylo Ideál, tak bych řekla, mohla by být dvakrát, ale asi spíš jenom pro toho, kdo by o to vyloženě stál.“

„Soulad“

„Tak my máme štěstí, že nám chodí paní, která je aktivní, že jsou sehraní. Pejsek je vycvičený, že paní je taková jako živá, že tam ty hodiny zpestřuje, že jsou moc hezký. Canisterapeut by měl určitě znát skupiny, nebo něco mít načtenýho, trochu vědět vlastně o lidech s postižením, s mentálním postižením, aby trošku věděl, jak k nim přistupovat. Určitě je to výhodou.“

„Ač se to nezdá, ale někdo by si mohl říct, že to úplně vliv nemá, tak určitě taky má, aby se trošku zapojil a byl s těma klientama ten majitel psa v kontaktu a prostě ty klienti mají rádi srandu.“

„Určitě velký, protože kdyby sem chodil člověk, který by neuměl pracovat ve skupinách klientů, kteří jeden vedle druhého má nějaké omezení a různé problémy, tak bych řekla, že jsou hodně vnímaví a citliví lidi. A že by to u nás fakt nemohl dělat jen tak někdo. Takže ty tři, který tady máme tak ta osobnost si myslím, že je jako velice kvalitní.“

„Musí být sehraný s tím zvířetem. Je to terapeut, tak to musí mezi nimi klapat, jinak to není možný vůbec dělat.“

Dotazování se shodují, že by canisterapii rádi měli alespoň jednou týdně. Nicméně si jsou vědomi omezené kapacity dobrovolníků a finančních limitů, které brání častějším sezením. Respondentka číslo 2 navrhuje častější individuální sezení pro pacienty se spazmem, ale vyjadřuje obavy z možného zevšednění terapie. Dobrovolníci, kteří se věnují canisterapii, jsou často vytížení prací v nemocnicích a domovech pro seniory, a pokud nemají kapacitu, tak chodí pomáhat do útulků. Proto by bylo ideální mít sezení alespoň jednou týdně, s možností častějších sezení pro ty, kteří mají speciální potřeby nebo zájem.

Z rozhovorů vyplývá, že je důležité, aby terapeut byl v souladu nejen se svým psem, ale i s pracovníky a především klienty, kteří mají specifické potřeby. Je potřebné, aby se jim dokázal přizpůsobit. Jeho osobnost je pro úspěšnou terapii důležitá, spoluvytváří příznivé klima během terapie.

10 Diskuze

V této diskuzi jsou porovnávány výsledky výzkumu s poznatky, které byly uvedeny v literatuře o canisterapii. Cílem je zjistit, zda naše zjištění korespondují s tím, co již bylo v oblasti přínosů canisterapie popsáno, nebo zda se objevily nějaké nové, specifické postřehy, které by mohly přinést nové vhledy do této terapeutické metody.

Podle literatury je canisterapie považována za účinnou metodu zooterapie, která má pozitivní vliv na psychický a sociální stav klientů (Velemínský, 2007). Závěry korespondují se zjištěními, kdy pracovníci stacionáře uváděli, že canisterapie má okamžitý pozitivní dopad na emocionální stav klientů. Klienti projevovali radost a uvolnění během a po sezení s canisterapeutickým psem, což odpovídá zjištěním z odborných publikací, které potvrzují, že canisterapie je účinnou metodou pro zlepšení emocionálního zdraví.

V literatuře (Velemínský, 2007), (Kroshka, Sergienko, 2018) je také zdůrazňováno, že canisterapie má pozitivní vliv na sociální interakce klientů, což bylo potvrzeno i výzkumem. V mém výzkumu pracovníci také uváděli, že během canisterapie dochází ke zlepšení sociálních vztahů mezi klienty, kteří se díky přítomnosti psa stávají ochotnější spolupracovat a komunikovat. Toto zjištění potvrzuje teoretické závěry, které ukazují, že canisterapie může významně přispět k rozvoji sociálních dovedností.

Z literatury (Bicková, 2020) také víme, že canisterapie může mít pozitivní dopad i na kognitivní funkce klientů, jako je paměť, pozornost a orientace v prostoru. V našem výzkumu byly zaznamenány určité kognitivní přínosy, například zlepšení pozornosti a paměti během plnění úkolů spojených s péčí o psa. Kognitivní zlepšení bylo, ale spíše vedlejším efektem canisterapie, což může být způsobeno tím, že se terapie soustředí primárně na emocionální a sociální aspekty. To naznačuje, že přínosy canisterapie v oblasti kognitivního rozvoje mohou být podmíněny individuálními charakteristikami klientů a také frekvencí a zaměřením sezení.

Co se týče fyzických přínosů canisterapie, např. (Labinský et al., 2019) Jedním z hlavních přínosů canisterapie je rozvoj kompenzačních dovedností. Tato tvrzení se shodují s výsledky výzkumu, kdy pracovníci popsali, jak se klienti při interakci se psy fyzicky uvolňovali a byli motivováni k pohybu, který by jinak nevykonávali. I když fyzické přínosy canisterapie nejsou hlavním cílem této terapie, její efekt na motorické dovednosti klientů byl v mém výzkumu potvrzen, zejména v oblasti jemné motoriky a svalové relaxace.

Další zajímavý aspekt, který se objevil v tomto výzkumu, a není tak často zmiňován v literatuře, je vliv frekvence canisterapie na její efektivitu. Zatímco většina studií doporučuje pravidelné sezení jako klíč k trvalejším přínosům, jeden pracovníci v našem výzkumu naznačili, že příliš časté sezení by mohlo vést k poklesu zájmu ze strany klientů. To může naznačovat, že v určitých případech je důležitější najít optimální frekvenci terapie, aby si klienti zachovali motivaci a radost z interakce se psem. Tato zjištění by mohla být dalším tématem pro hlubší výzkum a mohou pomoci při optimalizaci canisterapie v praxi.

Ukázalo se i, že je důležitý aspekt terapeuta, který by měl být připravený na lidi s různým hendikepem. To ve své knize uvádí i Andrea Tvrdá (2020).

Celkově lze říci, že výsledky výzkumu jsou v souladu s poznatky v níže uvedené odborné literatuře. Canisterapie prokazatelně přispívá k emocionálnímu, sociálnímu a částečně i kognitivnímu a fyzickému rozvoji klientů. Nicméně, jak z výzkumu vyplývá, nejvýraznější přínosy canisterapie jsou v oblasti emocionální, psychického zdraví a sociálních dovedností. Tyto závěry mohou přinést cenný vhled pro praxi, zejména pokud jde o zaměření terapeutických cílů a frekvenci provádění canisterapie, která by mohla být upravena tak, aby ještě více podpořila dlouhodobé přínosy pro klienty.

Závěr

Tato práce se zaměřila na zkoumání přínosů canisterapie pro osoby s mentálním a kombinovaným postižením, a to prostřednictvím výzkumu založeného na rozhovorech s pracovníky stacionáře, kteří mají s touto terapií dlouhodobé zkušenosti. Hlavním cílem výzkumu bylo zjistit, jaký přínos má podle pracovníků canisterapie pro klienty a jak tato metoda ovlivňuje jejich fyzický, psychický a sociální stav.

Hlavní výzkumná otázka, která zněla: „Jaký přínos má podle pracovníků v sociálních službách ve stacionáři pro osoby s mentálním a kombinovaným handicapem canisterapie pro klienty.“, byla zodpovězena pozitivně. Canisterapie byla pracovníky jednoznačně hodnocena jako velmi účinná metoda, která má pro klienty širokou škálu přínosů. Pracovníci uváděli, že přítomnost canisterapeutického psa zlepšuje náladu klientů, přináší jim radost a pomáhá jim lépe zvládat každodenní pobyt ve stacionáři. Klienti se na canisterapii těší, což zlepšuje jejich celkovou pohodu, a během samotného sezení se často projevují pozitivními emocemi, jako je smích, radost a uvolnění. Canisterapie tak přináší okamžitý emocionální přínos, což je důležité pro klienty, kteří mohou být jinak emocionálně uzavření nebo prožívat stres a úzkost.

Vedlejší výzkumná otázka zaměřená na vliv canisterapie na psychický stav klientů ukázala, že canisterapie má pozitivní dopad na psychické zdraví klientů. Pracovníci ve stacionáři pozorovali zlepšení nálady, snížení úzkosti a celkové uvolnění klientů během sezení s psem. Canisterapie napomáhá klientům zvládat jejich psychický stav, přináší jim emocionální podporu a zlepšuje jejich duševní pohodu. Bylo také zjištěno, že účast na canisterapii může snižovat agresivní chování a podporovat pozitivní mezilidské vztahy mezi klienty. Nicméně, jak vyplývá z rozhovorů, účinky canisterapie na psychický stav klientů jsou především krátkodobé, přičemž dlouhodobé přínosy jsou méně zřetelné. Pracovníci se shodli na tom, že pro trvalejší efekt by bylo zapotřebí pravidelnějších sezení.

Pokud jde o přínosy canisterapie pro fyzický stav klientů, výzkum ukázal, že i v této oblasti má canisterapie pozitivní účinky. Fyzický kontakt se psem, například dotýkání se jeho srsti nebo pohlazení, napomáhá k uvolnění svalů, což je přínosné zejména pro klienty s fyzickými omezeními. Někteří klienti jsou při canisterapii motivováni k fyzické aktivitě, jako je pohyb směrem k psovi, házení míčku nebo podávání pamlsků. Tyto činnosti zlepšují jemnou motoriku a koordinaci, přičemž samotná přítomnost psa motivuje klienty k činnostem, které by jinak nevykonávali. Tento přínos byl obzvláště patrný u klientů s omezenou pohyblivostí nebo těch, kteří mají problémy s motorikou. I zde však platí, že fyzické přínosy canisterapie jsou většinou krátkodobé, a pro jejich dlouhodobé zachování by bylo třeba častějšího opakování terapií nebo jejich kombinace s jinými fyzioterapeutickými metodami.

Výzkum se také zabýval kognitivními přínosy canisterapie, kde byly zjištěny určité pozitivní účinky, ale tyto nebyly hodnoceny jako hlavní přínos terapie. Klienti vykazovali zlepšení pozornosti a paměti během plnění úkolů, které byly spojené s péčí o psa. Někteří pracovníci zmiňovali, že klienti, kteří se během sezení s canisterapeutickým psem zapojili do úkolů, jako je házení míčku nebo vedení psa na vodítku, zlepšovali svou schopnost soustředit se a plnit instrukce. Tyto kognitivní přínosy byly však hodnoceny jako méně výrazné v porovnání s emocionálními a sociálními přínosy terapie.

Jedním z nejvýznamnějších zjištění výzkumu je pozitivní vliv canisterapie na sociální dovednosti klientů. Pracovníci stacionáře opakovaně uváděli, že canisterapie podporuje spolupráci mezi klienty a zlepšuje jejich schopnost komunikovat a navazovat kontakty. Přítomnost psa v terapii funguje jako prostředník, který klientům usnadňuje sociální interakce. Klienti, kteří jsou jinak uzavření nebo mají problémy se sociálními dovednostmi, jsou během canisterapie ochotnější spolupracovat, podávat si předměty a komunikovat jak mezi sebou, tak se psem. Tento aspekt canisterapie je zásadní zejména pro klienty s poruchami autistického spektra (PAS) nebo jinými poruchami, které ovlivňují jejich sociální chování. Canisterapie tak přispívá k rozvoji sociálních dovedností klientů, což zvyšuje jejich schopnost začlenit se do kolektivu a zlepšuje jejich kvalitu života.

V závěru lze tedy říci, že canisterapie je velmi účinnou metodou zooterapie, která přináší široké spektrum přínosů pro osoby s mentálním a kombinovaným postižením. Výzkum ukázal, že hlavní přínosy této terapie jsou v oblasti emocionálního a sociálního rozvoje klientů, přičemž pozitivní účinky jsou nejvýraznější v krátkodobém horizontu. Psychické a fyzické přínosy jsou rovněž patrné, zejména pokud jde o okamžité zklidnění klientů, zlepšení nálady a motivaci k fyzické aktivitě. Kognitivní přínosy jsou přítomné v menší míře, ale i zde lze vidět pozitivní vliv terapie na pozornost a paměť klientů.

Pro praxi by tato zjištění mohla sloužit jako podklad pro optimalizaci canisterapie ve stacionářích a podobných zařízeních. Pravidelnější provádění canisterapie by mohlo přispět k trvalejším přínosům, a zároveň by bylo vhodné terapii doplnit o další metody zaměřené na kognitivní a fyzický rozvoj klientů. Celkově však canisterapie představuje důležitou součást péče o osoby s mentálním a kombinovaným postižením a výrazně přispívá ke zlepšení jejich kvality života.

Jako každý výzkum, i tento má své limity, které je důležité zohlednit při interpretaci výsledků. Jedním z hlavních limitů je relativně malý vzorek komunikačních partnerů. Šest pracovníků v sociálních službách představuje omezený počet osob, jejichž zkušenosti mohou ovlivnit výsledky výzkumu. Kvalitativní výzkum je sice zaměřen na hloubkové porozumění problematice, ale vzhledem k omezenému vzorku nemusí být získané výsledky plně zobecnitelné na jiné stacionáře nebo organizace. Výzkum tak poskytuje detailní pohled na zkušenosti konkrétního stacionáře, ale neumožňuje vyvozovat obecné závěry o účinnosti canisterapie v jiných zařízeních.

Další limit výzkumu spočívá v subjektivitě odpovědí. Komunikační partneři byli pracovníci, kteří mají s canisterapií dlouhodobou zkušenost a většinou s ní mají pozitivní zkušenosti. Tento fakt může způsobit určitou míru zkreslení, protože tito pracovníci mohou být více nakloněni vyzdvihovat přínosy canisterapie a méně si všímat jejích potenciálních slabin nebo omezení. I když byla snaha získat objektivní pohled, subjektivní povaha odpovědí může ovlivnit výpovědní hodnotu některých zjištění.

Omezením může být i samotná metoda sběru dat, tedy polostrukturované rozhovory. I když umožňují získat hloubkové informace, nejsou vždy schopny poskytnout úplný obraz situace. Výpovědi pracovníků mohou být ovlivněny jejich vzpomínkami, osobními názory nebo aktuálním pracovním prostředím. Je tedy možné, že některé informace byly v průběhu rozhovorů opomenuty nebo zkresleny.

Navzdory těmto omezením však výzkum přináší cenné informace o přínosech canisterapie z pohledu zkušených pracovníků a poskytuje velmi dobrý základ pro další zkoumání této terapeutické metody. Limity výzkumu je však třeba brát v úvahu při aplikaci výsledků na širší kontext nebo při formulaci doporučení pro praxi.

Seznam použité literatury

BERGMANN, Richard. Chráněné bydlení přivítalo své první obyvatele. In: *Červenokostelecký zpravodaj*. Červený Kostelec: Městský úřad, 2023.

BICKOVÁ, Jaroslava (ed.). *Zooterapie v kostce: minimum pro terapeutické a edukativní aktivity za pomoci zvířete*. Praha: Portál, 2020. ISBN 978-80-262-1585-1.

BUKOVÁ, Kateřina. *Vliv sociálně terapeutické dílny z pohledu klienta*. Vedoucí Dita Palašáková. 2020.

CAMPBELL, Andrew, et al. Concisereview: process development considerationsfor cell therapy. *Stem celltranslationalmedicine*, 2015, 4.10: 1155-1163.

ČERKALOVÁ, Ingrid. *Canisterapiaakosúčasťsociálnej terapie klienta s telesným postihnutím: monografia*. Vydanie: prvé. [Banská Bystrica]: Janka Čižmarová - Partner, 2015. ISBN 978-80-89752-05-8.

DOLEŽÁLKOVÁ, Jaroslava; ŠECLOVÁ, Hana a MRTKOVÁ, Ivana (ed.). *Přehled poskytovatelů sociálních služeb a veřejných služeb souvisejících*. Online. Chotěboř: Město Chotěboř, 2018. ISBN 978-80-87330-25-8.

FABIÁN, Petr. *Možná to jde i jinak: teorie a metody v sociální práci*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2021. ISBN 978-80-7560-368-5.

FANTOVÁ, Milena a NOHEJLOVÁ, Lenka. Proč cvičit lamy a jaké jsou možnosti jejich využití. In: *Náš chov*. 80. 2020, s. 67-69. ISSN 0027-8068.

GOODAVAGE, Maria. *Jak psi léčí: nejlepší přítel člověka umí být i jeho nejlepším lékařem*. Přeložil Klára KOLINSKÁ. V Praze: Mladá fronta, 2022. ISBN 978-80-204-5661-8.

GRABOWSKA, Iwona; OSTROWSKA, Bożena. Evaluationoftheeffectivenessofcanineassistedtherapy as a complementarymethodofrehabilitation in disabledchildren. *PhysiotherapyQuarterly*, 2018, 26.3: 18-27.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Páté, přepracované vydání. Praha: Portál, 2023. ISBN 978-80-262-1968-2.

HOLLER, Birgit a SCHMIDT-RÖGER, Heike. *Čivava: výběr, chov, výcvik, zábava*. Čes. vyd. 1. Praha: Vašut, 2015. ISBN 978-80-7236-928-7.

JISKROVÁ, Iva; CASKOVÁ, Vladimíra a DVOŘÁKOVÁ, Tereza. *Hiporehabilitace*. 2., přeprac. vyd. V Brně: Mendelova univerzita, 2012. ISBN 978-80-7375-635-2.

KAŠ. Město vybavuje budovu odlehčovací služby. In: *Radnice: informační zpravodaj města Hradce Králové*. Hradec Králové, 2021, [2].

KEJKLÍČKOVÁ, Ilona. *Vady řeči u dětí: návody pro praxi*. Online. *Pedagogika*. Praha: Grada, 2016. ISBN 978-80-247-3941-0.

KROSHKA, S. A.; SERGIENKO, N. V. CHANGING WORLD FOR CHILDREN WITH SPECIAL NEEDS- STEPS TO PARTNERSHIP. *Система надання освітнім особливим освітніми потребами в умовах сучасного закладу*, 2018, 244.

LABINSKYI, A. I., et al. Animal therapy as a promising direction of human rehabilitation treatment. *Scientific Messenger of LNU of Veterinary Medicine and Biotechnologies. Series Economical Sciences*, 2019, 21.92: 160-164.

MACH, Petr a JANEČKOVÁ, Eva. Sociální služby určené osobám se zdravotním postižením. In: *Školní poradenství v praxi: nový odborný časopis pro poradenské pracovníky*. 2. Praha: WoltersKluwer, 2015, s. 6-10. ISSN 2336-3436.

MILLER, A. J., et al. Negative pressure wound therapy using a portable single-use device for free skin grafts on the distal extremity in seven dogs. *Australian Veterinary Journal*, 2016, 94.9: 309-316.

NARAYANAN, Yamini. Street dogs at the intersection of colonialism and informality: 'Subaltern animism' as a posthuman critique of Indian cities. *Environment and Planning D: Society and Space*, 2017, 35.3: 475-494.

NESNÍDALOVÁ, Růžena. *Extrémní osamělost*. 2., opr. a dopl. vyd. *Speciální pedagogika*. Praha: Portál, 1994. ISBN 80-7178-024-3.

NOVOSAD, Libor. *Tělesné postižení jako fenomén i životní realita: diskurzivní pohledy na tělo, tělesnost, pohyb, člověka a tělesné postižení*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-873-9.

PODOLAN, Martin, et al. The function of safety in psychotherapy: an integrative theoretical perspective across therapeutic schools. *Clinical neuropsychiatry*, 2023, 20: 193-204.

POSPÍŠIL, David a SMUTKOVÁ, Lucie (ed.). *Podpora člověka v jeho přirozeném prostředí: sborník vědeckých textů z mezinárodní vědecké konference XIII. Hradecké dny sociální práce, Hradec Králové 23. až 24. září 2016 = Support of Person in Community: an anthology of contributions of international scientific conference XIII. Hradec Days of Social Work, Hradec Králové 23-24 September 2016*. Online. Vydání: první. *Texty k sociální práci*. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2017. ISBN 978-80-7421-121-8.

PRICE, Devon. *Autismus bez masky: Odhalte tváře neurodiverzity a žijte autenticky*. Jan Melvil Publishing, 2024. ISBN 978-80-7555-209-9. Dostupné také z: <https://www.bookport.cz/kniha/autismus-bez-masky-12513/>.

RÅBU, Marit; MOLTU, Christian. People engaging each other: a dual-perspective study of interpersonal processes in useful therapy. *Journal of Contemporary Psychotherapy*, 2021, 51.1: 67-75.

SLOWÍK, Josef. *Speciální pedagogika*. 2., aktualizované a doplněné vydání. *Pedagogika* (Grada). Praha: Grada, 2016. ISBN 978-80-271-0095-8.

SMÉKALOVÁ, Eleonora a ŠLÉGROVÁ, Lenka. *Využití canisterapie v psychoterapii u dětí předškolního a mladšího školního věku. Monografie*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. ISBN 978-80-244-4586-1.

STORCHOVÁ, Zuzana. Záhada třetího chromozomu: Downův syndrom a 60 let tápání. Online. In: *Vesmír*. 95. 2016, s. 216-218. ISSN 0042-4544.

ŠVARÍČEK, Roman a ŠEĐOVÁ, Klára. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0644-6.

THELENOVÁ, Kateřina; TVRDÁ, Andrea; BURIANOVA, Anna a BICKOVÁ, Jaroslava. *Možnosti profesionální zooterapie v sociální práci: sborník odborných textů*. I. vydání. Liberec: Elvahelp, 2018. ISBN 978-80-270-3766-7.

THOROVÁ, Kateřina. *Poruchy autistického spektra*. Rozšířené a přepracované vydání. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0768-9.

TOMKOVÁ, Eva. Downův syndrom: nikdy se nesmíříte. Online. In: *Psychologie dnes*. 18. Praha: Portál, 2012, s. 36-39. ISSN 1212-9607.

TURKOVÁ, Renáta. Felinoterapie – léčivá síla koček. In: *Chovatel*. 55. 2016, s. 22. ISSN 0323-1534.

TVRDÁ, Andrea. *Canisterapie: zvíře v sociálních službách*. Praha: Plot, 2020. ISBN 978-80-7428-366-6.

VALENTA, Milan; MICHALÍK, Jan a LEČBYCH, Martin. *Mentální postižení*. 2., přepracované a aktualizované vydání. *Psyché*. Praha: Grada, 2018. ISBN 978-80-271-0378-2.

VELEMÍNSKÝ, Miloš. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. České Budějovice: Dona, 2007. ISBN 978-80-7322-109-6.

VÍTKOVÁ, Marie a FRIEDMANN, Zdeněk (ed.). *Profesní orientace žáků se speciálními vzdělávacími potřebami: Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami : sborník z konference s mezinárodní účastí = Professional Orientation of Students with Special Educational Needs ; Education of Students with Special Educational Needs : conference proceedings*. Online. Brno: Paido, 2012. ISBN 978-80-7315-231-4.

YI, X. U., et al. Application Effect of Drug Canister Therapy in Lung Cancer Patients with Qi-Yin Deficiency. *ZHONGHUA YANGSHENG BAOJIAN*, 2024, 42.17: 20.

YONGCHUN, W. E. I., et al. Technical operations specification for cupping therapy. *Journal of Integrative Nursing*, 2023, 5.2: 155-160.

ZEZULOVÁ, Dagmar. *Integrované pobyty pro děti z pěstounských rodin: práce s dětmi s raným traumatem na integrovaných pobytech: odborná metodika pro pracovníky doprovázejících organizací pověřených k výkonu SPOD*. Online. [Litomyšl]: H.R.G. spol. s r.o., 2018. ISBN 978-80-907339-8-5.

Online zdroje:

PARLAMENT ČR. *Zákon o sociálních službách*. Online. Zakonyprolidi.cz. 2006. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108?text=sociální%20pracovník>. [cit. 2024-10-20].

PROKŠOVÁ, Zdenka. canisterapie. in: ecanis.cz [online]. 16. 2. 2016 [cit. 3. 12. 2022]. dostupné z: https://www.ecanis.cz/serialy/canisterapie_2.html

MPSV. Online. Ministerstvo práce a sociálních věcí. 2020. Dostupné také z: <https://www.mpsv.cz/socialni-sluzby-1>. [cit. 2024-6-20].

PSI POMÁHAJÍ. *Canis terapie*. Online. Psi pomáhají. 2022. Dostupné z: <https://psipomahaji.estranky.cz/clanky/canisterapie.html>. [cit. 2024-10-20].

WHO. *Autism*. Online. World Health Organization. 2023. Dostupné také z: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/autism-spectrum-disorders>. [cit. 2024-7-20].

Přílohy

Příloha A – Informovaný souhlas s poskytnutím nahrávky a rozhovoru.

Informace o výzkumu

Byl/a jste oslovena k poskytnutí rozhovoru za účelem získání dat a informací pro kvalitativní výzkum k bakalářské práci Miluše Paříkové. Výzkum je realizován v rámci Katedry sociální práce na Vysoké škole polytechnické v Jihlavě.

Název bakalářské práce je „Canisterapie očima PSS ve stacionáři pro osoby s mentálním a kombinovaným postižením“ a jejím cílem je „Cílem práce je zjistit, jaký přínos má podle pracovníků v sociálních službách ve stacionáři pro osoby s mentálním a kombinovaným handicapem canisterapie pro klienty.“ Cíl bude naplněn pomocí polostrukturovaných rozhovorů s pracovníky v sociálních službách.

Vaše účast na rozhovoru je dobrovolná a můžete od něj kdykoli odstoupit. Během rozhovoru také můžete odmítnout odpovědět na kteroukoli otázku. Dáte-li svolení, rozhovor bude nahrán na diktafon a poté přepsán do textové podoby pro účely analýzy. Můžete také trvat na zachování absolutní anonymity během vyhodnocování dat.

Pokud budete souhlasit s nahrávkou, bude sloužit pouze pro účely bakalářské práce a přístup k ní bude mít pouze výzkumník. Po přepsání a ukončení výzkumu bude nahrávka smazána.

Věřím, že Vaše zkušenosti mi dopomohou danému tématu lépe porozumět.

Informovaný souhlas

Souhlasím s účastí na rozhovoru a jsem srozuměn/a s výše uvedenými informacemi. Rozumím tomu, že účast na rozhovoru je mé svobodné rozhodnutí, které činím bez nátlaku. Rozumím tomu, že k nahrávce bude mít přístup pouze výzkumník za účelem analytického zpracování do bakalářské práce.

Jeden výtisk tohoto formuláře náleží Vám.

Podpis dotazovaného:

Podpis řešitele výzkumu:

Příloha B – Otázky do rozhovoru

Otázky do rozhovoru

1. Jaká je vaše zkušenost s využíváním canisterapie ve stacionáři?
2. Jakým způsobem podle vás canisterapie ovlivňuje psychický stav klientů?
3. Jaké fyzické přínosy jste zaznamenali u klientů při pravidelné canisterapii?
4. Jaké konkrétní změny nebo pokroky jste u klientů zaznamenali při pravidelném využívání canisterapie?
5. V jakých oblastech vidíte největší pokroky klientů díky canisterapii? (sociální, kognitivní či emocionální?).
6. Jak ovlivňuje canisterapie komunikaci a sociální interakce klientů?
7. Povězte mi, u kterých typů klientů vidíte lepší účinnost této terapie a proč?
8. Popište mi konkrétní příklad klienta, u kterého canisterapie vedla k výraznému zlepšení stavu?
9. Jak často by se podle vás měla canisterapie provádět, aby byla pro klienty přínosná?
10. Jaké jsou podle vás dlouhodobé přínosy canisterapie pro klienty?
11. Povězte mi, zda se při využívání canisterapie vyskytly nějaké obtíže? A jak jste je řešili?
12. Jaký je váš pohled na terapeuta (psa) a jeho majitele během canisterapie?
13. Co považujete za klíčové pro úspěšný průběh canisterapie?
14. Jaké podmínky a prostředí považujete za optimální pro provádění canisterapie ve stacionáři?
15. Jakou roli a přínos má podle vás canisterapie v rámci komplexní péče o klienty se speciálními potřebami?
16. Jaká doporučení byste dali pracovníkům, kteří uvažují o zavedení canisterapie do své praxe?